

גליון באר הפרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

האזינו - יום כיפור

מכון
באר
האמונה

בס"ד

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדוי שבוטע בשבע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אדיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatora.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodelztorj.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2023 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

האינו - שבת שובה

אמון בם - אמונה בכח התפילה ובפרט בימים האלו..... ב
שובה ישראל - יעשה כפי כוחו וה' יגמור בעדו..... י
אין טהרה כתורה - ע"י לימוד התורה תטהר נפשו של אדם..... יג

יום הכיפורים

שבעת ימים קודם - ענין ההכנה לקראת יוה"כ..... טז
כל האוכל ושותה בתשיעי - מצות אכילה בערב יוה"כ"פ..... טז
עד שירצה את חברו - פיוס וריצוי בערב יוה"כ, וזהירות יתירה מן הכעס ומהמחלוקת... יח
אשריכם ישראל - יום שמחה לעילא ולתתא..... כב
כי גדול יום ה' - תוקף קדושתו ועיצומו של יוה"כ"פ..... כז
לפני ה' תטהרו - טהרת היום..... לא
והתוודה - מצוות וסגולת הווידוי..... לג
והיה לפנות ערב - בשגב זמן כניסת יום הכיפורים..... לט
תענו את נפשותיכם - סגולת התענית..... מ
בעת נעילת שער - תוקף זמן נעילה..... מב

בין יוה"כ לסוכות

בצאתו בשלום מן הקודש - ימי טהרה..... מז
ראשון לחשבון - ד' ימי טהרה שבין יוה"כ"פ לסוכות..... מט
אם אתה משמח את שלי - ענין צדקה וחסד כהכנה ליו"ט ובימי המועד..... נב

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד

shwrtz@bezeqint.net

האזינו - שבת שובה

אמון במ - אמונה בכח התפילה ובפרט בימים האלו
 בפרשתן (לב יח-כ), 'צור ילדך תשי ותשכח קל מחוללך וכו', כי דור תהפוכות המה בנים לא אמון במ', ופירש הרה"ק ה'אורח לחיים' מזלאמשוב זי"ע

(ד"ה צור) כי הנח האדם 'צריך להאמין בתפילתו' ובעשייתו שפועל למעלה וכו', ויחשוב שהוא עולם קטן ונכלל בו כל העולמות מרום המעלות, על כן כאשר יפשפש במעשיו ומתחרט עליהם יכול לפעול בעולמות העליונים עד מקום שורש

א. שמעו למעשה נפלא שהגיע עתה ב'אגרת' לידינו מפי בעל המעשה מלמד מומחה לתשב"ר המתגורר בעי"ת אשדוד יצ"ו, לפני כמה שנים החלה בתו הילדה כבת שתיים עשרה לחוש ירידה ניכרת במראית עינה, כשהיא מתקשה להכיר אנשים ולהבחין בחפצים שונים, ואף מפעם לפעם נתקלה בחפצים מאחר שלא הצליחה לראותם - ונפלה, הלכו לדרוש ברופאים שניסו לתת הסברים לדבר ('עין עצלה'), אך בהמשך הזמן ניכרה ירידה בכח הראיה גם בעין השנייה, ושלחו אותה לבית החולים 'אסף הרופא' בעיר 'רמלה' שם יש מומחים לעניין רפואת העיניים, ולאחר סדרת בדיקות הגיעו הרופאים לידי מסקנא שהיא סובלת מ'קרקוטונוס' (שלא נדע...), מין חולי המצוי בעיקר אצל אנשים הבאים בימים והיא גורמת לקושי בראייה, אך דא עקא, כשאותו חולי פוגע בילדים הרי זה מסוכן יותר ויכול להביא לידי עוורון רח"ל. והנה הצליחו הרופאים לטפל בעין הימנית, שם עדיין לא היה הנזק גדול, אך כבר לא היה בידיהם לטפל בעין השמאלית, ואמרו שאין עצה אלא להשתיל קרנית (cornea), וזו דרך היחידה להציל את מראית עינה, ואם לאו אזי אחת דתה... ל"ע, והכניסו את שמה ל'רשימת המתנה', שכשיגיע שעת הכושר ויזדמן לידיהם 'קרנית' - יקראו להם ויכניסו אותה לתוך העין, אלא, שהסבירו להם הרופאים שמאחר שאינו דומה עין של ילד לעין של מבוגר, על כן אי אפשר להשתיל בעיני הילדה 'קרנית' של אדם מבוגר, אלא אך ורק קרנית שהיתה שייכת לילד אחר, והיות שב"ה שאין מצוי ואין שכיח 'קרניות' של ילדים המיועדים להשתלה, ומה עוד, שמחוקי הרופאים הוא שאין מעבירים אבר זה וקרנית שמה ממדינה למדינה אלא במקום סכנת נפשות, ממילא, מוכרחים הם להמתין שתמצא קרנית של ילד מארץ ישראל

דייקא, על כן יתכן שיצטרכו להמתין זמן רב ארוך וממושך עד שימצאו סוף סוף קרנית מתאימה.

ואכן אט אט נחלשה הראיה בעין השמאלית יותר ויותר עד שהפסיקה לראות כליל, ונעשתה סומא בעין אחד ה"י, ובהמשך הזמן נתמלאה העין ב'עכירות' (המפריעה לראיית העין), ויגדל הכאב לראות בת ישראל במצב אומלל כזה, וככה המתינו ארבע שנים בתוחלת ממשוכה מתי תבוא קרנית לידיהם...

בחג הפסח התארח בביתם גיסו המתגורר בעיה"ק צפת ת"ו, וכשראה מקרוב את גודל השבר, והרי אינו דומה שמיעה לראיה, הזדעזע כולו, עד שהודיע לאבי הנערה כי מקבל הוא על עצמו לנסוע בכל יום ויום מביתו בצפת (לאחר שיחזור לביתו ככלות ימי הפסח) לאתרא קדישא מירון להעתיר בתפילה ובתחנונים אצל התנ"א רבי שמעון בר יוחאי ולהרעיש עולמות בעד הנפש חנינה, גם בנו הבחור החליט להצטרף ל'מסע התפילות', וארגן 'חברות תהילים' בין חבריו לרפואת אחותו במהרה.

לא עברו ג' שבועות מעת שהחלו 'להפוך עולמות' בחיזוק בתפילה, והנה ביום שני ט"ו אייר, בעת ששהה בחדר מלמדים בזמן ה'הפסקה' השמייע הטלפון (סעלפאון) שלו קול תרועה, ענה לשיחה הנכנסת, ולתדהמתו שומע הוא, 'מדברים מהמרכז לתיאום השתלות בבית החולים אסף הרופא, רצינו להודיע לכם שיש קרנית עבור הבת שלכם, ומועד ההשתלה נקבע ליום חמישי' (ל"ג בעומר), מרוב הלם והתרגשות החל לבכות ונעתקה לשונו ולא הצליח לענות מאומה, והם המשיכו לשאול אותו 'האם תבואו'.... בקושי רב הצליח לענות בהן... כל המלמדים שהיו שם נבהלו לראותו בוכה כשאינו מצליח להוציא הגה מפיו ושאלוהו מה אירע, עד שכעבור כמה רגעים התחזק קצת ובישר להם את הבשורה הטובה באומרו יש קרנית... אין צורך לתאר פרצי השמחה והשיר והשבח שעלו מאליהן כי גאה גאה...

ביום חמישי בבוקר הגיעו לבית החולים בשמחה המעורב במתח ודאגה, והכניסו אותה לחדר הניתוחים, ולאחר כשעתיים יצא הרופא ובישר להם כי הניתוח הצליח, אך הניחו רטייה (Bandage) על העין, ו'למעשה' עדיין לא ראתה מאומה, ונשארו ללון בבית החולים. הגיע יום השישי ובא הרופא המנתח לבדוק את העין, הסיר את התחבושת, ופרצה הבת בקול רינה וישועה אני רואה... ועימה ביחד רעדו כל הלבבות... וכי מילתא זוטרתא היא 'עיוורת' שכבר ארבע שנים אינה רואה מאומה והנה יצאה מ'מאסר' לחירות... מאפילה לאור גדול, אכן ברוך אתה ה' פוקח עיוורים כפשוטו, ברוך אתה ה' מתיר אסורים...

לאחר שנרגעו מעט מסערת השמחה וההתרגשות קרא להם הרופא לחדרו, ואמר להם שברצונו לספר להם היאך הגיעה 'מציאה כשירה' זו של אותה קרנית... וכי ירדה היא מן השמים פתאום... אלא שלפני כשבוע ימים נפלה ילדה אחת מאשדוד

כבת תשע בגינת משחקים ונחבלה בעיניה, הלכו לרופא ושלח אותם ל'אסף הרופא' ברמלה, שם בדקו וראו שנהיה לה 'חתך' בקרנית, ומוכרחת היא בדחיפות לקרנית חדשה ואם לאו סכנת נפשות בדבר, ושלחו לכל העולם בדחיפות שיש ילדה הזקוקה להשתלת קרנית להצלת חייה (וכאמור לעיל, שאין מעבירים קרנית מארץ לארץ אלא במקום פיקוח נפש), כעבור זמן קצר הגיעה הודעה מרופא במדינת קאנדא (קנדה) שאכן מוכן ומזומן אצלו קרנית של ילד וניתן לשלחה לארץ ישראל, הביט הרופא במספר הטלפון של שולח ההודעה, והבחין שאותו רופא אינו אלא אותו פרופסור מומחה בעסק ההשתלות בעיניים, והוא היה 'רבו המובהק' ללמדו אומנות זו... מיד התקשר אליו להודות לו, ובתוך כדי הדברים סיפר לו על אותה ילדה שנסתמא מאור עיניה כבר ארבע שנים ואף היא מחכה לקרנית, ואמר לו, הרי אם יש אצלך קרנית אחת מסתמא גם הקרנית שבעין השניה (של אותו הילד שמעיניו נלקחה הקרנית) עומדת להשתלה, ואם כן, אולי תואיל בטובך לשלוח באותו משלוח גם את הקרנית השניה עבור אותה ילדה, השיב לו הפרופסור שאכן יבדוק את הדבר, וחזר כעבור כמה רגעים והודיע שאכן 'טובים השניים מן האחד', וישלחו את שניהם בחבילה אחת, ובכך זכו לקרנית מעבר לים אף שכפי הסדר הרגיל אין שולחים קרנית שלא במקום סכנה.

עמדו והתבוננו, כמה נפלאות ההשגחה העליונה בכדי להביא מזור לאותה נערה, א. אילו הילדה שנפלה ונקרע לה הקרנית לא היתה מתגוררת באשדוד אלא במקום אחר – אזי היו שולחים אותה לבית חולים אחר, מקום שאינם יודעים ואינם מכירים בסבל הנערה ה'עיוורת', ואיש לא היה מעלה על דעתו לבקש קרנית עבורה. ב. אילו רופא אחר היה מודיע שיש לו אפשרות לשלוח קרנית לילדה שנפלה, הרי לא היה מתקשר אליו הרופא להודות ולא היה עולה על דעתו לבקש שניים במקום אחד... אלא שהקב"ה סיבב כל הסיבות שתגיע הילדה שנפלה אף היא לאותו בית חולים, ובדיוק הרופא שהסכים לשלוח קרנית הוא רבו של הרופא המטפל בנערה ה'עיוורת', ממש 'גלגולים' רבים, וכל זאת מכוחם של אותם תפילות שפעלו להפוך מידת הדין למידת הרחמים, תיכף ומיד תוך חודש אחד... ללמוד וללמד עד היכן מגעת תפילתו של כל יהודי השופך נפשו לפני אבינו שבשמים, ועד כמה שמזעזע עליונים ותחתונים להחיש את הישועה... ב. ועל אחת כמה וכמה בימים אלו 'בהיותו קרוב', וכמו שכבר הבאנו מה שכתב הרמב"ם (תשובה ב ו) וז"ל, אע"פ שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרה הימים שבין ראש השנה ויום הכפורים היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד, שנאמר 'דרשו ה' בהמצאו', במה דברים אמורים ביחיד. וכלשונו של ה'ערוך לנר' (ר"ה יח.) 'דשאני עשרת ימי תשובה שאפילו תפלת יחיד ודאי מהני, ונקרע דינו לגמרי'.

וביותר תגדל מעלת התפילה בערב יוה"כ, וז"ל הרה"ק השם משמואל זי"ע (יוה"כ שנת תער"ב) כל התפילות של כל השנה מתתקנין ומזדככין בתפילת עיוה"כ,

ואם יש מכולן כדי לצרף תפילה אחת שלימה, יש לכל התפילות עליה בהדי תפילה זו. עכ"ל.

בשנה אחת בסוף חודש מנחם אב חלה הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע עד למאד והיה מוטל על ערש דווי, הרופאים קבעו שיש צורך לנתחו מיד ללא שום שהיות, אך הרבי לא הסכים שינתחוהו עד עבור הימים הנוראים, באמרו הננו מאמינים כי ב'ראש השנה' נגזר דינו של אדם ובידנו לפעול לשינוי הגזירה, משראו בני המשפחה כי הרבי עומד על דעתו, שלחו את הרופא אל הקודש פנימה והוא סידר לרבי את כל דרך הילוכו באכילה שתיה ושינה עד אחר הימים הקדושים, ונדחה תאריך הניתוח עד למחרת יום הקדוש, ויהי ממחרת יום הקדוש בדקוהו הרופאים שנית, ויראו כי פלא גדול נעשה עמו מן השמים וכל הסכנה חלפה כליל, וכבר אינו נזקק לניתוח, נענהו הרופא ואמר לו בלשונו 'הזמן פעל לטובתך' (כוונתו הייתה שהזמן שעבר הועיל למערכות הגוף להשתנות לטובה), נזדעק ה'נתיבות שלום' ואמר 'הזמן פעל לטובתי', היינו הזמנים הגדולים של חודש הרחמים וימי ראש השנה ויום הכיפורים הם הזמן שבהם יכול כל אדם לפעול לשנות את גזר דינו לטובה ולברכה, וזה אשר פעל שאבריאי לגמרי למעלה מדרך הטבע.

הביטו וראו למעשה נורא המורה בעליל על הכח האדיר של תפילה לבטל כל גזירות רעות ולשנות את הטבע מן הקצה אל הקצה, (וכאשר עיניכם תחזינה מישרים בהצגת ה'דפים' (documents) המעידים בבירור יותר מאלף עדים... (לקמן עמוד ז).

ידידנו ומכרנו, האי גברא יקירא שליט"א חש שלא בטוב במהלך הקיץ דשנת תשפ"ב, בחודש אייר הלך לרופא לעשות 'בדיקות', וכעבור זמן מה הגיעו התוצאות שאכן נראה שיש כאן סיבה לחשוש ה"י, וכמו שכתבו הרופאים נמצאה מוטציה ב-jak2 נשלח להמטואונקולוגיה, וערכו בדיקות נרחבות יותר, וכחודש לאחר מכן הגיעו התוצאות שאין כאן חשש אלא וודאי - הלה חלה במחלה הנוראה רח"ל, וכלשונם ב-jak2 חיובי וכו', המלצות: יזומן להמשך טיפול בהקדם במרפאה המטואונקולוגית דוידוף בילינסון, התייעץ עם רופא נוסף, ואף הוא הגיע לידי אותה מסקנא איומה שאכן צדקו הרופאים, ומוכרח הוא להתחיל ב'טיפולים' בהקדם האפשרי, והיות והיו הימים בשלהי חודש אב, לקראת תחילת ימי הרחמים והרצון על כן ביקש מהרופא אם אפשר להתחיל את הטיפולים רק כעבור יום הכיפורים, כשהוא מסביר לו שברצונו להתפלל על נפשו ועל חייו, כעבור הפצרות רבות נענו לו, והנה בבדיקה שנערכה לו בה' חשוון תשפ"ג כבר היה נראה שינוי, אך עדיין לא ידעו את המצב לאשורו ובבירור, על כן נכתב בסיכום הבדיקה המשך טיפול: לא, סיכום והמלצות ביקורת חודש, ביום י' כסליו נכתב שחור על גבי לבן ak2 שלילי, לסיכום אין עדות מעבדתית למחלה, המשך טיפול: לא, סיכום והמלצות ביקורת בעוד 3 חודשים, ממש ברוך

באר הפרשה - האיזו - שבת שובה

שפטרנו מעונשה של המחלה הזו (ואף ללא שום טיפולים המפרכים נפש וגוף). ואכן אין תימה בדבר מה נשתנה, כי כאן לפני אלול ר"ה ויוה"כ כאן לאחריהם... כי אכן ידע היטב לנצל את הימים המסוגלים לקבלת התפילות גם לאחר גזר דין, ובחסדי ה' הבריא כליל.

וכאמור, אין אנו עוסקים כאן במעשה בצדיקי הדורות אלא ביהודי 'מן השורה' שחי עמנו בדור הזה... שהאמין בכל ליבו ונפשו בכוחות הכבירים של התפילות בימי הרחמים והרצון ונאחז בהם כבקרש הצלה, והם שעמדו לו... על כן נתחזק באמונה בכוחה של תפילה ובוזה נציל אותנו ואת כל אשר לנו לטוב לנו כל הימים.

סיפר אב"ד קראסנא שליט"א, מעשה בילד יהודי מתושבי בני ברק שלדאבון לב החל לחוש בעיניו ואט אט איבד את ראייתו, בצר להם פנו לרופאים ידועים ופחות ידועים, הללו שלחו להכא ולהתם, עד שהגיעו לעסקני עולם, ונמצא שרק רופא אחד יחיד ומיוחד הדר במדינת טעקסס שבגולה הוא היכול להביא (בדרכי הרפואה) מזור לעיני הילד ע"י ניתוח, אחר השתדלויות קיבלו תור לניתוח בעוד כחמשה חדשים, והגם שהיה נראה כי הדבר דחוף עד מאד, אך מה יעשו...

בין כך ובין כך, נערכו בארה"ק כמה ימי עיון 60 רופאים מרחבי העולם, וביניהם הגיע לארה"ק גם אותו רופא מומחה ממדינת טעקסס, ימי העיון היו אמורים להימשך במשך ג' ימים, אך למעשה, באמצען אירע איזה אונס גדול למארגן ונגמרו האסיפות אחרי יום ומחצה.

מכיוון שנשארו הרופאים בארה"ק עוד יום ומחצה מבלי מעש, סידרו להם ביקורים בבני ברק, תחילה היו בישיבת פוניבז, משם נלקחו לראות איזה גמ"ח גדול מאד – ורצו להראותם בזה את גודל כח החסדים בקרב בני ישראל, כי מתנהל גמ"ח ענק, ומלווה כספים בסכומים אדירים ללא כל ריבית כלל, מיודענו הרופא מטעקסס נתפעל עד מאד מכך, וגמר אומר בלבו לקיים אף הוא איזה 'חסד' גדול, למעלה מדרכו וטבעו, בתוך כך נזכר כי הוא שוהה כעת בעי"ת בני ברק, ושם נמצא ילד הממתין ל'חסדיו' שינתח אותו במדינתו בעוד כחמשה חדשים, הבה נגמול עמו חסד, ואנתח אותו כאן ועתה, מיד נדבר עם עסקנים, הללו סידרו לו חדר ניתוח בביה"ח 'מעייני הישועה' אשר בבני ברק, על אתר בירר הרופא אצל ה'מזכיר' ("y £"v) שלו, והלה נתן לו כתובת (אדרעס) של הילד החולה בעיניו, ואכן, עלה הרופא בגפו, ודפק בבית הילד, אותו ילד חולה פתח לו הדלת, שאל הרופא, שמא אוכל לדבר עם אביך, ענה הילד אבי ישן כעת, אמר לו הרופא מהר נא להקיצו משנתו ולהעירו מתרדמתו, אמור לו שהרופא הגדול עומד על פתח ביתו, ויעש כן הילד, אך האב, קרא אליו מתוך שנתו, מה רופא, מי רופא, הנח לי להמשיך בשינתי, שב הילד ומסר לרופא את דברי אביו, וביקש הרופא שאעפ"כ ישוב להעיר את אביו, אך הדבר נשנה כמה

נשמתו, ויובל להפוך מדת הדין למדת הרחמים, ונותן כח ועוז למעלה כמו שנאמר (תהלים סח לה) תנו עוז לאלוקים'. ושלא יהא ח"ו בכלל האמור 'צור ילדך ובמעשיו הטובים. ועל כך אמר הכתוב

פעמים, עד שרופא ראה שאין אל מי לדבר, וגם נתגנבה בלבו מחשבה, הנה אנכי יוצא מגדרי בכדי לעזור להם, והם אינם רוצים לקבל טובתי, פסע לאחוריו 'עושה שלום' וחזר לביתו...

אחרי כמה ימים פגש העסקן שבבני ברק את האב, ובירר אצלו מה שלום בנו, כיצד הוא חוזר אל עצמו אחרי הניתוח... והאב - אינו יודע מה הוא סח, הניתוח יתבצע בעוד כחמש חדשים, תמה העסקן, וכי לא הלכתם למעייני הישועה, כאשר באיתערותא דלעילא פנה הרופא בעצמו שנסדר לו את ה'חדר ניתוח' בכדי לבצע את הניתוח כעת וכאן בבני ברק... ואכן, למעשה הניתוח התבצע רק לאחר חמש חדשים, ועלה לאב בסך חצי מיליון דולר...

וזהו 'פירוש חי' למה שחז"ל לימדו אותנו, בקרא 'דרשו ה' בהמצאו' שקאי על עשרת ימי תשובה (ר"ה יח): וברש"י קודם גזר דין בעוד שהוא אומר לכם דרשוני, כי אם היה האב נייעור משנתו בשעה ששיחר הרופא אל פתחו, היה מקבל את הניתוח ללא כל תמורה, ומיד. אמנם, מאחר שלא שמע לו, ושקע בשנתו ה'עריבה', אכן סידרו לו ניתוח לאחר זמן, אבל כבר עלה לו חצי מיליון דולר עם קושי רב הכרוך בנסיעה לגולה, להשאיר את בני משפחתו לבד, ולהיטלטל בדרכים וכו'.

אף לדידן, בל יאמר האיש, אכן שמעתי את ההכרזה 'דרשו ה' בהמצאו', וקאי הן על תשובה הן על תפילה, אבל לא כעת, הנח לי, אחרי יו"ט נראה... אחרי יו"ט נסדר את דרכי התשובה, לא ולא, אלא עתה, קודם גזר דין בעוד שהוא אומר לכם דרשוני - כאשר כביכול עומד בשערי ביתך, נסדר הענינים ונרוויח בכפלי כפליים, שנה טובה ומתוקה עם כל הפירושים והענינים.

ג. דברים חוצבי להבות אש בענין זה כתב בספר 'סדר היום' (לשבועות) בזה"ל, ואל יקל בעיני האדם הדבר הזה, כי (אף ש)האדם הוא שפל ואפל בבחינה אחת (מצד אחד), אבל בבחינה אחרת (מצד שני) גדול כחו עד מאד, ובידו להעמיד כל העולמות כולם, מה שאין מלאך משרת יכול לעשות כן, והוא הנותן כח וחיל כביכול לבורא עולם כדכתיב (דברים לג כו) 'רוכב שמים בעזרך' וכו', וצריך כל אדם עם היותו קטן מהקטנים והדיוט שבהדיוטות להחשיב עצמו ולהתגדל ולהתנשא על הענין הזה - לומר אולי על ידי יבא איזה ענין ודבר להפיק רצון הש"י, ואל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניו וכו', עיי"ש עוד.

כי דור תהפוכות המה - שיש בידם כלל הדברים, לדעת ולהאמין בבה הגדול לועז את כל העולמות, ולהפוך מידת הדין בשורשה לרחמים גלויים ומרובים, אלא שלא אמון במ - שאינם מאמינים בעצמם ובכוחות האדירים שיש בהם...

בלל הדברים, לדעת ולהאמין בבה הגדול שנתן לנו הקב"ה להתפלל אליו בכל עת מצוא, ומובטחנו שאין תפילה החוזרת ריקס. וכך פירש הרה"ק הרר"א מליו'ענסק זי"ע (ד"ה זכור) בלשון הכתוב

ד. נוראות כתב בעל 'שבט הלוי' זצוק"ל (דרשות ח"א שער יז) לבאר בהא דכתיב בריש פרכתן (לב א) 'האיזו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי', ואיתא בחז"ל שמשנה רבינו ציווה על השמים ועל הארץ לשתוק בשעה שהוא מדבר, ולכאורה יש מקום להקשות, הרי משה רבינו היה עניו מכל האדם אשר על פני האדמה, והיאך נהג כן שלא כדרך העונים, אלא שעשה זאת ללמד את בני ישראל ולהראות להם מה גדול כוחו של כל איש יהודי אפי' הפשוט ביותר בימים הללו, עד שביכולתו להעמיד דום את השמש והירח וכל צבא השמים, עליונים ותחתונים...

ה. אגב אורחא בעניין התפילה, הנה מצינו בסדר עבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים בבית קדשי הקדשים, שבתחילה היה נכנס להקטיר קטורת לפני ולפנים, והיה מביא עמו ביד ימין מחתה מלאה גחלים בכדי להקטיר את הקטורת, וביד שמאל היה אווז בכף מלאה סממני הקטורת, ומניח את המחתה ועליה היה שם את הקטורת, ממתין עד שנתמלא הבית כולו בעשן ויוצא, ולאחר עבודת היום בהקרבת כל הקרבנות היה שב לקדש הקדשים להוציא את הכף ואת המחתה, ולכאורה יש להתבונן מדוע השאיר שם את 'הכף' ללא צורך, ובשלמא את 'המחתה' היה מוכרח להשאיר לצורך העבודה - שהם יבעירו את הסממנים, אך מה העניין בהשארת הכף שכבר אין בה תשמיש קדושה במקום קדוש ונורא בלי שום סיבה... אלא אמר הגאון רבי יחזקאל אברהמסקי זצ"ל, שהרי תיכף לאחר הקטרת הקטורת היה עומד הכהן הגדול בבית החיצון - בהיכל סמוך לפרוכת ומתפלל תפילה קצרה על בני ישראל, וכשעומדים בתפילה אין מחזיקים 'כף' ביד... ופשיטא ואין צריך לומר שאין הדברים אמורים לגבי 'כף' דייקא, אלא הכוונה היא שלא יהיה שקוע באמצע התפילה בדברים אחרים, אלא יסיר מעליו כל מחשבות טורדות ומבלבלות, 'ויכנס' כל כולו אל התפילה...

ו. זה עתה קראנו (בהפטרה דיום א' דר"ה) ב'תפילת חנה', שם נאמר, אצל עלי הכהן כתיב שכאשר ראה עלי את חנה 'מדברת על לבה, רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע, ויחשבה עלי לשיכורה' (שמואל א' א ג), ואחרי שאמרה לו 'יין ושכר לא שתיתי ואשפוך את נפשי לפני ה', אמר לה עלי (פסוק יז) 'לכי לשלום ואלוקי ישראל יתן את ש[א]לתך אשר שאלת מעמו, ופירש רש"י 'יתן את שלתך - בישרה שנתקבלה תפילתה', שאל הרה"ק האימרי אמת' זי"ע את אביו הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע שהוא

בפרשתן (לכ ז) 'שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך', כי הקב"ה אומר לאדם 'שאל' ממני כל משאלות ליבך כי אני 'אביך', וגדול כוחה של תפילה לפעול ולהמשיך כל ההשפעות הטובות, והו' 'ויגדך' מלשון המשכה (כמו נה אחיה), שמא תאמר מנין אדע שאכן אהיה נענה בתפילותיי, לזה אמר 'זקניך ויאמרו לך', שהרי גם הצדיקים הנקראים 'זקנים' בידם לפעול עבורך ישועות, 'על אחת כמה וכמה כשתתפללו מקירות לבכם להבורא ב'ה'.

שובה ישראל - יעשה כפי כוחו וה' יגמור בעדו בתיב (הושע יד ב), 'שובה ישראל עד ה' אלוקיך', איתא בפסיקתא (פיסקא שובה ישראל פ"ט), וז"ל שובה ישראל עד ה' אלוקיך, (משל) לבן מלך שהיה רחוק מאביו מהלך מאה יום, אמרו לו אוהביו, חזור אצל אביך, אמר להם איני יכול, שלח אביו ואמר לו הלודי מה שאתה יכולי לפי בחקך, ואני בא אצלך בשאר הדרך, כך אמר הקב"ה לישראל שובו אלי ואשובה אליכם, עכ"ל. וכך כתב

פלא, דהא אך לפני רגע החשיבה עלי לשיכורה, ואיך שינה פתאום את טעמו ואמר לה שכבר נושעה מצרותיה, גם מנא ידע שכן הוא.

השיב לו השפ"א, שכבר הקשו כן החבריא קדישא בפשיסחא, ותרצו, שבתחילה ראה עלי - רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע', והיינו שהביט ברוח קדשו את הנעשה בשמים ממעל, והנה רואה הוא כי אין תפילתה נשמעת אצל כסא הכבוד, לפיכך היה עלי תמה ושואל, איך יתכן כדבר הזה שהתפילה אינה נשמעת בגבהי מרומים, והלא 'א' אידישע קרעכץ' (אנחה של יהודי) מגעת עד כסא הכבוד, ועל כן ויחשבה עלי לשיכורה' כלומר שבוודאי עושה את עצמה כמתפללת אבל לפי האמת אינו כן, אבל אחר שהסבירה לו שהיא אשה קשת רוח ואינה שיכורה כלל, ותפילתה באה מתוך שברון ועומק לבה, או אז הבין עלי כי מה שאינו רואה היאך שתפילתה מתקבלת בשמי רום, מפני שבוודאי כבר נענתה ונתקבלה תפילתה ללא כל שהות זמן, וזהו אמרו 'אלוקי ישראל יתן את שלתך - בישרה שנתקבלה תפילתה', כי אין דבר העומד בפני התפילה הבאה מעומק הלב.

ז. הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל ביאר מה שפירשו בגמ' (ר"ה יח.) מה דאיתא שבר"ה כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון, מאי כבני מרון וכו', ריש לקיש אמר כמעלות בית מרון, שהנה עינינו הרואות שיש אחד העומד בראש ההר ורעהו עומד בתחתית ההר, ולאחר זמן מה התהפכו היוצרות ועולים ויורדים בו, ואם ברצוננו לידע מי הוא העולה ומי הוא היורד אין לנו אלא להביט אחר פניהם, שמי שפניו כלפי ההר הרי הוא העולה בהר, וסופו שיגיע לפסגה, ולעומת זאת מי שפניו כלפי הארץ הרי בחזקת יורד הוא, ואף אם עתה נמצא למעלה למעלה אך סופו שירד. על דרך זה הוא בענייני עבודת ה', אשר מי שעניו נשואות כלפי מעלה ורוצה לעלות

רבינו יונה (בתחילת שערי תשובה) 'והתבאר יד טבעם משנת ויחדש בקרבם רוח טהור בתורה, כי יעזור ה' לשבים כאשר אין להשיג מעלות אהבתו'.

בהר ה', אזי אף אם נמצא עתה בתחתית שפל המצב אך שם 'עולה' עליו, וכבר ידון על שם סופו, לעומת זאת מי שעומד בראש ההר אך ל"ע פניו למטה והרי הוא מצב של ירידה, אזי תחילתו יוכיח על סופו כי מר הוא.

ח. עצה נתן לנו הרה"ק רבי שמואל שמעלקא מניקלשבורג זי"ע בבארו את הפסוק 'שובה ישראל עד ה' אלוקיך', בדרך משל, לאדם הנושא משא, ובאמצע הדרך הרגיש כי אזלו כוחותיו, ואין בידו להמשיך בהליכתו, מה עשה, החל עושה לעצמו סימנים, וחשב לעצמו הרי עד בית פלוני אינו מרחק רב, ולא יקשה עלי לישא המשא, אלך רק עד שם. בהגיעו לשם חזר על תחבולה זאת, הביט על אבן גדולה במקום פלוני ואמר רק עד שם אבוא, כך המשיך בדרכו עד שהגיע לתכליתו ולמחוז חפצו. וזה פירוש 'שובה ישראל עד', כך היא דרכה של תשובה - שבכל עת יחזק את עצמו עד פה אבוא בענין פלוני, ועד שם אבוא בענין אחר, אז יגיע עד ה' אלוקיך - שיזכה לבוא לתכלית השלימות, ויסורו מאתו כל המסכים המבדילים בינו לבין השי"ת.

ובזה יש לפרש בלשון הפייט (מוסף יום א' דר"ה) 'לעדי עד ימלוך מלך עליון', כי הדרך להמליך עלינו את מלך עליון היא על ידי עדי עד, עד כאן... עד כאן... וכך יהלך ממדרגה למדרגה עד שיגיע להמליך את הקב"ה בשלמות על כל אבר ואבר דיילה.

ט. וכך הוכיח הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע ממה שנאמר (דברים ל יב) 'לא בשמים היא', ופירש רש"י, 'שאלו היתה בשמים היית צריך לעלות אחריה וללמדה', ויש להקשות, מה שייך לעלות לשמים, וכי יש סולם גדול המוצב ארצה שראשו מגיע השמימה... אלא שרש"י בא ללמדנו כלל ועיקר גדול, שעל האדם לעשות כל מה שבידו ואח"כ מן השמים יסייעו בעדו ועל דרך שנאמר (תהילים נז ג) 'לא-ל גומר עליו', ואם אכן היתה התורה בשמים היה על האדם לעלות על הסולם הגדול ביותר שניתן לעלות עליו... והיו עוזרים לו משמי מרום להגיע עד לשמים...

פסק הטור (סי' תרו) חייב אדם לטהר עצמו בערב יום הכיפורים בטבילה במקוה טהרה, ואף שבזמן הזה כולנו טמאי מת ולא תועיל לו הטבילה לטהרו מטומאת מת, מכל מקום הטבילה תועיל עכ"פ לטהר מטומאה היוצאת מגופו (שאף כהיום 'המקוה' מטהרת מזה), ועיין שם בב"ח שמסביר את טעמו של רבינו סעדיה גאון הסובר (מובא שם בטור) דצריך לברך על טבילה זו אף שלא נטהר על ידה מטומאת מת, מכל מקום בכל טהרה וטהרה שאפשר לו לטהר עצמו חייב לברך עליה כשמטהר עצמו (אלא שאין הלכה כמותו לענין הברכה), והיינו שעל האדם לעשות ככל אשר לאל ידו, ואף אם לא יוכל לטהר עצמו לגמרי מכל מקום יעשה עד כמה שידו מגעת, וייחשב לו

הדבר כאילו עשאה בשלימות. וכן הוא לגבי טהרת הנפש שע"י התשובה, אל ירים האדם את ידיו מתוך ייאוש, ולא ירפה את אחיזתו באביו שבשמים, אלא יעשה כל מה שביכולתו, בעמל ויגיעה רבה, ויקויים בו 'לא-ל גומר עלי'.

י. הנה מציינו במקומות רבים בימינו דלתות הנפתחות מאליהם ללא כל מגע ופעולה מצד האדם, אין צורך לפתוח עם מפתח את המנעול ואף אין צריך ללחוץ על ה'יד' (ידיית), אלא הדלתות נפתחות מאליהן על ידי ה'עין רואה' הקבועה בו מלמעלה, אך זאת נדרש מהאדם, שיטרח להעמיד עצמו אצל הדלת, אז ירגישו ה'עינים' ויפתחו בפניו שערים גדולים. כיו"ב, בימים הללו, הסיוע ממעל גבוה הוא עד מאד, כל השערים נפתחים בלא צורך להקיש הרבה... אבל על זאת ממתנינים לנו מן שמיא - שנקרב עצמנו, ונעמיד עצמנו בסמוך אל השערים...

וידע כי אינו צריך 'לילך למרחקים' לחפש אחר 'התשובה', אלא היא קרובה אליו ובהישג ידו. וכה כתב הגה"צ רבי שריה דבילצקי זצ"ל, מעשה שהיה - על סמך מה שמסרו לי שבשבת ר"ה יהיה 'חשמל כשר' במקוה - הלכתי למקוה כבר לפני שעה שלוש לשם, בפרוזדור ובמדרגות היה חושך מוחלט, אך קיווייתי שאחר שאפתח את המקוה יהיה שם אור. אך מצאתי בחושך את המפתח ופתחתי את המקוה, אך שם היה חושך מוחלט. מכיון שכבר פתחתי, חשבתי שאסתדר בחושך, מצאתי ספסל בחדר ההלבשה ושם פשטתי בגדי, ומשם הלכתי לחדר המקוה, החושך היה יותר ממצרים, ופתאום אבדתי כל יחס באיזה צד ופינה אני נמצא, וגיששתי בקירות וגם את המקוה לא מצאתי, והייתי משוטט הנה והנה ללא פתרון, ופתאום נטבלו רגלי במים, גם כן טוב.

נכנסתי, טבלתי ויצאתי, בשום אופן לא מצאתי את חדר ההלבשה ומיששתי בקירות ללא כל התמצאות, כי הכל נאבד ממני. ופתאום מצאתי חולצה ובגדים אך נוכחתי כי הם לא שלי, וכעבור רגע מצאתי את שלי והתלבשתי ורציתי לצאת, אך כאן נגמר הכל. פחדתי שעם כל צעד אסתכן יותר, והחלטתי מתוך צער להשאר לשבת על הספסל, עד ירחם... אך הצטערתי בלב שאצטרך להפסיד כל ה'קרבנות', ומי יודע אם גם לא פסוקי דזמרה, והתפללתי בלב ליסועה.

והנה, לא עבר רגע ואני שומע צעדים מתקרבים ויורדים למקווה, ואני קורא בקול רם - אני לא רואה איך לצאת, רגע, רגע, ענה הקול. והנה יד שלוחה אלי ומעמידה אותי ברגע על מדרגות היציאה ונוכחתי כי גם עד כעת היו רק כמה סנטימטרים ממני ועד המדרגות שלא הרגשתי בהם.

המוסר השכל, אדם קרוב מאד לדרך התשובה, רק כמה סנטימטרים מפרידים, והוא חושב שהוא שרוי בחושך מוחלט ומתייאש. פתאום נשמתו מרגישה את צעדי הא-לוקים המתהלך בגן, והוא רק צריך לקרוא במר נפשו, אני לא רואה לצאת מהחושך

אין תורה, ועל פי זה יתפרש שיעור הכתוב כאילו נאמר יערוף לקחי כמטר, שאין הקב"ה שואל מהאדם ללמוד תורה עד שמבין לו כדי פרנסתו, וממשיך האוה"ח בזה"ל, וממוצא דבר אתה למד, שאם לא יטיפו מפיהם טיפי תורה אין חפץ ה' לתת להם מטר, והוא מה שפירשנו במאמר התנא אם אין קמח אין תורה, פירוש אם ראית שאין קמח דע שאין תורה. עכ"ל.

ואם אמרו חז"ל (ברכות לב:) 'דברי תורה צריכין חיווק בכל יום', על אחת כמה וכמה בימים אלו - ימי התשובה, וכדאיתא במדרש (שמ"ר לח ד) לבאר את

אין טהרה כתורה - ע"י לימוד התורה תטהר נפשו של אדם

בפרשתן (לב מו-מו), ויאמר אליהם שימו לבבכם לכל הדברים אשר אנכי מעיד בכם היום וגו', כי לא דבר רק הוא מכם, ופירש רש"י, 'שימו לבבכם - צריך אדם שיהיו עיניו ולבו ואזניו מכוונים לדברי תורה וכו', כי לא דבר רק הוא מכם - לא לחינם אתם יגיעים בה, כי הרבה שכר תלוי בה'. לעומת זאת מצינו לרבינו האור החיים הק' זי"ע על הא דכתיב בריש פרשתן (לב ג) 'יערוף כמטר לקחי', שמבאר מהו דמיון ה'מטר' והגשם ל'לקחי' ולתורה - שהוא על דרך מה שאמרו חז"ל (אבות ג יז) 'אם אין קמח

שאני שרוי בו. רגע רגע עונה הקול, והנה יד שלוחה אליו ומוציאה אותו למרחב, והוא רואה שרק מספר סנטימטרים הפרידו בין החושך לדרך האור, והוא בסכלותו חשב שאבדה דרכו. פתחו לי פתח כחודו של מחט, רק איזה קריאה קלה ותיכף אפתח לכם פתח שכל קרוניות ועגלות יכנסו בו. השיבנו ה' אליך ונשובה - שובה ישראל עד ה' אלוקיך כי כשלת בעוונך, ע"י העוון שהוא חושך מוחלט נסתבכת עוד יותר, וכשלת. ונזכה לשוב בתשובה שלימה לפניו. עכ"ל.

יא. 'מעשה' בבחור (שהחל לרדת מדרך הישר) שביקש לפתוח 'ביזנעס' (עסק) והוצרך לסכום מעות גדול, ויפן אל אביו, אנא ממך, הלווה לי כך וכך מעות... אמר האב, אם תניח תפילין בכמה ימים הקרובים אלווה לך את כל הסכום... ואכן הבן קיים בקשת האב והניחם ג' ימים בזה אחר זה... אמר לו האב בעזהשי"ת בתוך שבוע ימים אמציא לידך את כל הסכום, כעבור שבוע ימים פנה הבן לאב שיקיים הבטחתו, אמר לו האב אם תניח תפילין עוד חודש ימים אלווה לך המעות, ויהי כעבור חודש ימים שוב ביקשו הבן את המעות ושוב דחהו האב ב'פזמונו' - אם תניח תפילין במשך עוד ג' חדשים אלווה לך המעות, כן נשנה הדבר כמה וכמה פעמים עד שפקעה סבלנותו של הבן ושאל את האב וכי אתה עושה 'חוזק' (צחוק) ממני... אמר לו האב, מיד אחר ג' ימים הראשונים כבר הכנסתי את כל הסכום לכיס התפילין שלך... ולך מה אעשה איפה בני שפחו יצרך עליך, ואינך פותח את כיס

קורא שני דפים, ואם היה למוֹד לשנות פרק אחד ישנה שנים".²

וכבר כתב האור החיים' הק' ז"ע (לעיל ל ו) על הפסוק (שם ב), 'ושבת עד ה' אלוֹקֶיךָ ושמעת בקולו', וז"ל, 'ושמעת בקולו שהוא תלמוד תורה, ולא הזכיר עמו דבר אחר, וזו היא התחלת התשובה שצריך השב עשות' י".

על בן חזקו ונתחזקה בלימוד התורה³, והמאור שבה יחזירנו למוטב (איכ"ר

האמור בנבואת 'שובה ישראל' - 'קחו עמכם דברים ושובו אל ה'" (הושע יד ג), שאמרו בני ישראל אל הקב"ה, 'עניים אנו ואין לנו להביא קרבנות, אמר להם דברים אני מבקש, שנאמר קחו עמכם דברים ושובו אל ה', ואני מוחל על כל עונותיכם', ואין דברים אלא דברי תורה, שנאמר (דברים א א) אלה הדברים אשר דבר משה'. וכן אמרו (ויק"ר כה א) 'אם נכשל אדם בעברה וכו' מה יעשה ויחיה, אם היה לְמוֹד (רגיל) לקרות דף אחד

התפילין להניחם, כיצד תמצא את המעות... והנמשל מובן, כי 'המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ' (אבות ג ה) וכלומר, שאינו צריך לטרוח 'דרך ארץ' להשיג פרנסתו, ואם אינו מוצא את הפרנסה הרי"ז סימן שכלל לא פתח את כיס התפילין - את הגמרא וכיו"ב... ע"כ לא מצא את כל המוכן ומזומן לו שם מבעוד מועד...

יב. הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע רמז ליה באמרו (תמיד לב): 'כל העוסק בתורה בלילה שכינה כנגדו', שאע"פ שהוא בבחינת לילה, ולא עוד אלא שהוא כנגדו להשכינה רח"ל, אעפ"כ זוכה ע"י עסק התורה להשראת השכינה.

יג. הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע אמר (עשיית תשמ"ג) בשם אביו הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע לפרש בלשון הברכה 'השיבנו אבינו לתורתך.. והחזירנו בתשובה שלמה לפניך', כי בתחילה הזכירו השיבנו אבינו לתורתך ורק לאחר מכן מבקשים והחזירנו בתשובה שלמה לפניך, כי ה'מבוא' והשער לתשובה הוא ע"י לימוד התורה.

יד. והיה מרגלא בפומיה של הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע לבאר בשם הרה"ק ה'אור לשמים' מאפטא זי"ע (בפרשתו) בלשון הכתוב (בראשית י י) 'ותהי ראשית ממלכתו בבל', שראשית קבלת עול מלכות שמים היא לעסוק בתלמוד בבלי, ומשם תבוא לו ארך - אריכות ימים, וגם הוא לשון רפואה (כמו 'ארוכה ומרפא').

טו. הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע אמר פעם שיחה בפתיחת זמן אלול בישיבתו, משך כל שיחתו היה שלש דקות וכך אמר, הרי כל אחד ואחד רוצה שיהיה לו ממון הרבה, ולשם מה זקוק בן תורה לכסף ומעות, כדי שבבוא חג הסוכות יוכל לקנות ארבעת המינים מהודרים בכשרותם, (באותם הימים לא גדלו בפולין ד' מינים, והוצרכו להביאם מארצות מרוחקות, והיו הרבה נפסלים בדרכים, ולכן היה מחיר האתרוגים גבוה ביותר ורק לעשירים

פתיחתא ב) וכדאיתא במדרש (ילקוט ירמיה רמו רפב) 'רב הונא ורבי ירמיה ורבי חייא בר אבא, כתיב (ירמיה טו יא) 'אותי עזבו ואת תורתי לא שמרו', הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו [- שהקב"ה מתאונן ואומר על ישראל שהלואי שהיו עוסקים בתורה למרות שחטאו], שאילו תורתי שמרו מתוך שהיו מתעסקין בה היתה מחזירתן למוטב'.

זכה ביאר הרה"ק רבי בונם מפרשיסחא זי"ע בלשון הכתוב (תהילים יט ח) 'תורת ה' תמימה משיבת נפש', כי הנה בשעה שאדם חוטא מסתלקת נשמתו ממנו, אמנם התורה היא 'משיבת נפש', ותחזיר לו נשמתו וכל כוחות נפשו שנאברו מחמת חטאיו (מובא בספר ביכורי אביב פרשת כי תצא).

גדולים היה ד' מינים משלהם). המשיך ה'חפץ חיים' ואמר, הנה מצוות נטילת לולב היא מדאורייתא רק ביום טוב הראשון של חג, אך בשאר ימי החג אינו אלא מדרבנן, ועם כל זה מבינים עם הקודש בני ישראל שראוי ויאות הדבר לקנות אתרוג בסכום עצום של חמישים רובלים, כי אין ערוך למצווה זו. והנה בתלמוד ירושלמי (פאה פ"א ה"א) דרשו חכמים על הפסוק (משלי ג טו) 'כל חפציה לא ישוו בה - אפילו כל מצוותיה של תורה אינן שוות לדבר אחד מן התורה', וביאר הגאון מווילנא זי"ע (שנות אליהו הארוך, שם) שהכוונה היא שחשיבותו של 'דיבור' אחד של תורה שווה יותר מכל המצוות גם יחד. סיים החפץ חיים ואמר, התבוננתי על 'מורה השעות' (שעון) וראיתי שבדקה אחת יכול האדם לומר כמאתיים תיבות, ולפי זה יוצא שבכל דקה של לימוד התורה יש לו לאדם מאתיים מצוות שכל מצווה ומצווה מהם חשיבותה יותר מכל התרי"ג מצוות כולם. נמצא שבחמש דקות יכול האדם לקנות קניין עצום של אלף מצוות שכל אחת מהם חשובה מכל המצוות כולם. אם כן כיצד אפשר לאחר אפילו רק חמש דקות לסדר הישיבה... ועל משקל דבריו נעני ונאמר, היאך ניתן לזלזל בחמש דקות ולבטלם...

יום הכיפורים

עוד ביאר ב'בינה לעיתים' (דרוש יא) כי כמו שבטהרת מעיין ומקוה הרי מעיין ובור מים לפניך זמ"מ לעולם לא יטהר האדם אם לא עשה תחילה איזה פעולה לטובה - שהכניס כל גופו תחת המים המטהרים, כך הוא בטהרת יוהכ"פ, אף שהקב"ה בא לטהר את בני ישראל, מ"מ על האדם לנקות ולטהר עצמו תחילה, וזהו אומרו 'לפני מי אתם מטהרין' - שמתחילה יטהר עצמו ואז יזרוק הקב"ה עליו מים טהורים ויטהרו.

כל האוכל ושותה בתשיעי - מצות אכילה בערב יוהכ"פ

בתיב (ויקרא כג לב), 'ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש', והקשו חז"ל (ר"ה ט) 'וכי בתשעה מתענין והלא בעשירי מתענין, אלא לומר לך כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה^{טז} תשיעי ועשירי^{יז}'.

טז. הלבוש מבאר (תרד א) מדוע הוציא הכתוב את המצוה בלשון עיני ולא אמר בהדיא 'ואכלתם', כי לפום צערא אגרא, ושכר מצוה הנעשית מתוך עמל ויגיעה גדול משכר המצווה הנעשית ללא קושי, ורצה הקב"ה לזכות את ישראל ולהגדיל שכרם, על כן החשיב להם מצווה זו כמי שבאה ע"י עיניו.

יז. מפורסמים דברי הטור (או"ח סימן תרד) שמביא מעשה רב בשם המדרש, 'מעשה בשוטר העיר, שאמר לעבדו קנה לי דגים ולא מצא אלא דג אחד ונתן בו זהוב,

שבעת ימים קודם - ענין ההכנה לקראת יוה"כ בה רמז הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב ז"ע (תורת המניח מולאטשוב יוה"כ ב) בלשון המשנה (יומא ג:) שם נתבאר כל ענין עבודת כה"ג ביום הכיפורים, נכנס למקום שנכנס ועמד במקום שעמד, שאף אם יכנס למקום הקדוש ביותר אינו נכנס אלא 'למקום שנכנס' מתחילה, כלומר מה שהכין את עצמו מבעוד מועד, וכך 'עמד במקום שעמד' במדרגה שהכין את עצמו להתייצב מראש.

הנה במשנה (סוף יומא) דימה התנא רבי עקיבא את 'טהרת יוהכ"פ' לטהרת המקוה, וביאר ב'ילקוט הגרשוני' (קנט"א ערך תשובה) שכשם בטהרת המקוה מצינו ברמב"ם (מקוואות פ"א ה"ט) שהקופץ למקוה הרי זה מגונה, כך גם לגבי טהרת יוהכ"פ נאמר כן הקופץ לטהרת זה היום ללא הכנה הרי"ז מגונה, אלא יתחיל בהכנה קודם לכן דגא בתר דרגא, ולא 'קפויץ' בריגעא הדא.

הפיוט שאומרים בסליחות בערב יום כיפור 'ירצה צום עמך אשר דמו לך מזה, חשוב חלבו פעל זבח וקרננו אל תקנה, חתום עליו אות תיים ותפלתו תתנה, מחר יתה האות תנה, כי הצום והתענית ביום הכיפורים חשוב כהקרבת קרבן והואת הדם על המזבח, לכן מן הראוי להחשיב את האכילה של עכשיו כעל זבח שלמים, וממילא וקרננו של מחר לא תבזה, ויעלה לריח ניחוח אשה לה' ואז יקבל תפילתו שיתפלל למחר ביום הקדוש.

ומעתה דעת לנבון נקל שהאכילה בעיניה"ב צריכה להיות בקדושה ובטהרה, שהרי עומד להקריבה למחר לריח ניחוח".

וביאר הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע את מצות האכילה ביום זה, כי מטבע האדם הוא שעל ידי הצום מתמעט חלבו ודמו שנוצרו מן האכילה שאכל ביום אתמול, וכנגד זה אנו מתפללים בכל תענית (ומקורו בברכות יז.) 'שיהא מעוט חלבי ודמי שנתמעט היום, כחלב מונח על גבי המזבח לפניך ותצרני, על כן אין מן הראוי לאכול בערב יום כיפור אכילה של 'רשות', כי איך יקריב חלב ודם זה לקרבן מן המובחר, לפיכך אמרה תורה לאכול בתשיעי כדי שיווצר חלב ודם מאכילת 'מצוה', וממילא יהא חשוב כאילו הקריב חלב ודם של מצוה על גבי המזבח. ולפי דבריו הקדושים הוסיף בנו הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע לפרש

והיה שם יהודי חייט, והוסיף עליו עד שהעלהו לחמשה, ונשאר [הדג] לחייט, בא העבד אל אדוניו, וסיפר לו כל המאורע, שלח השוטר אחר החייט, ואמר לו מה מלאכתך, אמר לו חייט, אמר לו ולמה קנית דג שוה זהוב - בה' זהובים, ולא עוד אלא שלקחתו מיד עבדי ששלחתני לקנותו לי, השיב לו, והיאך לא אקננו אפילו ביי כדי לאוכלו ביום כזה, שצונו הקב"ה לאכול ולשתות, ושאונו בטוחים שהקב"ה יכפר לנו עונותינו, אמר לו א"כ יפה עשית ופטרו והלך לשלום.

וב'בית יוסף' הביא שכיו"ב הובא במדרש (בר"ר יא ד) ומסיים שם 'מה פרע לו הקב"ה, הלך וקרע אותו וזימן לו בתוכו מרגליות טובה, והיה מתפרנס הימנה כל ימיו'. צדיקים ביארו שכאן הוסיפו את סוף המעשה ללמדנו שהאכילה בערב יוה"כ מסוגלת שלא יחסרו לו מזונותיו כל ימיו, ויהיה לו שפע פרנסה בכבוד ורווח.

ומן הראוי להביא מה שכתב ה'פרישה' (סק"ה), דצריך לומר שהחייט הגיע יחד עם עבדו של השר אצל מוכר הדגים, דאי אמרת שבא אחריו, וכי שייך לומר שמפני שצויה ה' ביום הזה לאכול יסיג גבול או יגזול מיד חבירו, ולמדנו מכאן, שהגם שיש לחזר לקיים מנהגי ישראל שיסודתן בהררי קודש, מ"מ מאד יש להיזהר שלא לשכוח מן העיקר, וחלילה להיכשל באיסור הסגת גבול או בשאר איסורי תורה ויתברך בלבבו לאמר שהוא מקיים עכשיו מנהג ישראל...

עד שירצה את חברו - פיוס וריצוי בערב יוה"כ, וזהירות יתירה מן הכעס ומהמחלוקת

כתיב (הושע יד ב-ג), 'שובה ישראל עד ה' אלוֹקֶיךָ כִּי כִשְׁלַת בְּעוֹנֶךָ, קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וּשׁוּבוּ אֵל ה'', וּלְבִאֹרֶה צָרִיךְ בִּיאֹר מְדוּעַ הָאָרִיךְ הַכְּתוּב בְּלִשׁוֹנוֹ עַד שֶׁנִּרְאָה כ'כַּפַּל' הַלְשׁוֹן - 'שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל' וְכֵן 'וּשׁוּבוּ אֵל ה'', וּמִבְּאֵר הַרְהָק ה'חֲתַם סוֹפֵר' זי"ע (דרשות לשבת תשובה תקנ"ה זי). שבתחילה דיבר הנביא לשוב על עוונות שבין אדם לחברו, וזהו שאמר שובה ישראל עד ה' אלוֹקֶיךָ, ר"ל על

החטאים המגיעים עד ה' אלוֹקֶיךָ וְלֹא עַד בְּכַלָּל, וְהֵם דְּבָרִים שֶׁבֵּינָם אִדָּם לְחִבְרוֹ (ועיי"ש עה), ורק לאחר מכן 'קחו עמכם דברים ושובו אל ה' - בדברים שבין אדם למקום.

ואכן שנו חכמים בלשון המשנה (יומא פה:) עבירות שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר, עבירות שבין אדם לחברו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חברו"י, דרש ר' אלעזר בן עזריה 'מכל חטאותיכם לפני ה' תטהרו' (ויקרא

יח. וכך אמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע שבעת אכילתו בעיו"כ יצייר בנפשו שבקשו לחנך ולהדריך זולל וסובא לאכול בדרך ארץ, על כן הושיבו אותו לאכול לפני ארי, ששם צריך לשקול ולמדוד תנועותיו, כן נמי תהא אכילתו בערב יום הכיפורים. וכבר כתב הרה"ק ה'שם משמואל' (יוה"כ שנת תרע"ב) 'ידוע שבאכילת עיוה"כ מתקנין כל האכילות של כל השנה'.

יט. וכבר היה נוהג הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל לעורר את הקהל בדרשתו קודם 'כל נדרי' על חובת הזהירות ב'בין אדם לחברו' בלשון הכתוב (שמואל ב' כד יד) 'נפלה נא ביד ה' כי רבים רחמיו וביד אדם אל אפולה', כי על 'הנפילות שביד ה'' בעניינים שבין אדם למקום הרי רבים רחמיו, אך ביד אדם - חטאים שבין אדם לחברו אל אפולה, כי אין יוה"כ מכפר עד שירצה את חברו...

שמעו נא למעשה נורא ששמעתי מבעל המעשה, הלה נכנס בחודש אלול תשע"ז ל'שיעור' שבהיכל 'אש קודש' בעי"ת בני ברק, באותה שעה נסובו הדיבורים בהרחבה באלו העניינים - בין אדם לחברו בכלל, ומעביר על מידותיו בפרט, האברך שכל חבריו כבר קיימו מזה כמה שנים מצוות פרו ורבו, ואילו הוא 'נתקע' מאחור, נזכר היטב כי בילדותו לחם מלחמת קודש באחד מחבריו שב'חיידער' (תלמוד תורה), כי הוא היה 'מלך הכיתה' וחבר זה התיימר לתפוס מקום ה'משנה למלך', והיו השניים מסוכסכים זה בזה באופן נורא, בדברים שגם באו לידי מעשה - במצה ומריבה יומם ולילה, ולא פלא היה בעיניו שכל חברי הכיתה נישאו הקימו בתים נאמנים לה' ולתורתו וגם נעשו עם הזמן לאבות על בנים, ואילו שניים האלו - ה'מלך' המתין לזכות בזש"ק, וה'משנה' למלך עדיין לא בא בקשרי אירוסין כלל. אז פרצה בקרב

טו ל), עבירות שבין אדם למקום יום את חברו. וכן נפסק להלכה (שו"ע תרו הכיפורים מכפר, עבירות שבין אדם ס"א ובמ"ב סק"א) שיש חיוב בערב יום לחברו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה הכיפורים לפייס ולרצות את מי שפגע

מלחמת עולם, כי בדעתו הבין שעליו להתפייס עם החבר הנ"ל, לאיך גיסא, קרא לו 'קול קורא' בלבו – כיצד תעז לבוא אל חברך לבקש מחילתו וסליחתו מוטב תבלע באדמה ולא תגיע לידי בוש נוראה כזו... מה עשה הקב"ה, בצאת האברך מהיכל אש קודש – כשהוא מהרהר כולו בסוגיית המחילה, ולנגד עיניו עובר ברחוב אותו בחור מבוגר... מיד נפגשו מבטיהם זה בזה, התפייסו זה עם זה, בירכו זה את זה שיזכו בקרוב לבוא אל המנוחה ואל הנחלה, ואכן, כעבור תשעה ירחים נולד לו בנו בכורו למזל"ט, כשיצא האברך מבית החולים 'מעייני הישועה' ושוב לנגד עיניו אותו החבר ששאלו לפשר ה'צמיד' שהוא עונד על ידו (שקיבל מהנהלת בית החולים, להראותו לשומר) וענה לו שנולד לו בן למזל"ט, מיד גילה החבר כי אף הוא נושע כשבא בבית האירוסין לפני כמה שבועות.

להודיע ולהתוודע, רבים זקוקים ומבקשים 'ישועה', כל חד וחד בדידה, ומחפשים אחר 'סגולות' מעבר לים... ואינם משימים אל ליבם כי 'מפתח הישועה' נמצא אצלם בידם...

כ. מובא בגמ' (ר"ה יז): שאלה בלוריא הגיורת את רבן גמליאל, כתיב בתורתכם 'אשר לא ישא פנים' (דברים י יז), וכתוב (במדבר ו כו) 'ישא ה' פניו אליך', נטפל לה רבי יוסי הכהן, אמר לה אמשול לך משל למה הדבר דומה, לאדם שנושה בחבירו מנה וקבע לו זמן בפני המלך ונשבע לו בחיי המלך, הגיע זמן ולא פרעו, בא לפייס את המלך, ואמר לו עלבוני מחול לך, לך ופייס את חבירך, הכא נמי כאן בעבירות שבין אדם למקום כאן בעבירות שבין אדם לחבירו. וכלומר, שעל עבירות שבין אדם למקום הקב"ה נושא פנים ומוחל על 'עלבוני', אכן על עבירות שבין אדם לחברו אינו נושא פנים.

וביאר המהר"צ חיות, כי בחטאים שבין אדם למקום כביכול הקב"ה הוא 'התובע' והבעל דין, וממילא יש בידו למחול על התביעה, מה שאין כן כלפי בין אדם לחברו שאז כביכול השי"ת אינו 'בעל דין', שהרי הלה פגע בחברו, אלא הקב"ה הוא 'השופט' היושב על כסא דין, ואין כח לשופט למחול אלא הוא מחויב לשפוט בצדק בלא שום נשיאות פנים.

כא. חידוש נפלא כתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (יומא פז): על הא דאיתא שם בגמ' שרב חנינא נפגע מרב והקפיד עליו, והלך רב לפייסו בערב יום הכיפורים במשך י"ג שנה (עיי"ש), וכתב ה'שפת אמת' שהגם 'שלא כדין שיקפיד' – שבאמת רב היה

צודק מכל מקום הלך רב לפייס אותו, כי ביוה"כ צריך להתפייס איש עם רעהו ואין נפקותא עם הצדק עמו במה שהקפיד עליו או לא מכל מקום צריכין להתפייס'. סיפור נורא שמעתי מכלי ראשון, יהודי בר אוריין ירא שמים ובעל חסד מחשובי תושבי העיר בני-ברק, שבטוב לבו פתח את ביתו לרווחה לנשברי לב ולכל מי שהיה זקוק לטובה, בין המתארחים בביתו היה גם גרוש קשה יום שאכל על שולחנו בקביעות, פעם אחת היה אותו גרוש במצב של משבר, לפיכך כאשר בטעות פגע בו אחד מבני הבית בשוגג הקרוב לאונס, התפרץ על איש החסד ובני ביתו, ובחרב פיפיות התחיל לגנותם ולדבר אליהם דברים קשים כגידין, ויהי כשמוע כן בעל הבית היצר לו מאד על שאין בו מעט רגשי הכרת הטוב על כל הטוב שהוא ומשפחתו גומלים עמו, ובשעת צערו וכעסו לא יכול היה להתאפק והשיב לו פי שנים ברוחו, ומתוך כך התחילו לריב בחרבות לשונם, עד שהגרוש יצא מביתו בזעם, ולא חזר אליו עוד.

עברו ימים ובתו של בעל-הבית הגיעה לפרקה, ואע"פ שהיתה כליל המעלות לא הצליחו למצוא לה שידוך הגון. בערב יום הקדוש פנתה בעלת הבית לבעלה, וטענה שהקושי למצוא שידוך לבתם שלא כדרך הטבע הוא, וסברה לתלות סיבת הדבר במה שבייש את הגרוש בדברים בוטים כמדקרות חרב, ויהי כשמעו את דבריה השיב לה בצדק, שאין האשמה תלויה בו כלל והוא היה רק כמציל עצמו מן הבושת, ומדוע מוטל עליו לפייסו, אולם היא הפצירה בו שיעשה לפנים משורת הדין ויפייסו, ואולי זה יועיל להם למצוא זיווג הגון לבתם, שמע הבעל בקולה וניסה לאתר את הגרוש, לאחר בירורים שונים נודע לו שהוא נמצא כעת מעבר לים, ואעפ"כ לא התרשל מלחפש את מספר הטלפון של האיש ההוא, עד שזמן קצר טרם התקדש החג דיבר עמו בידידות וביקש את סליחתו על שדיבר עמו קשות באותו יום, מיד התפייס הלה ואף אמר לו שבדעתו להגיע לארץ ישראל לחג הסוכות, ובחזה"מ יבוא לבקרו כמימים ימימה.

במוצאי יום הקדוש התקשר אחד השדכנים לביתו של איש החסד והציע לו נכבדות לבתו, הדבר מצא חן בעיניו ולאחר בירורים שונים נמנו וגמרו ששידוך מתאים הוא, ואכן כבר בחול המועד סוכות שברו צלחת בשעה טובה ומוצלחת לשמחת המשפחות, ענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל. תיכף לאחר החג ערכו את שמחת התנאים בשמחה וגיל, והנה באמצע הסעודה התפרץ הגרוש אל תוך אולם השמחה בריקדה, ומשך את בעל השמחה והתחיל לרקוד עמו בשמחה גדולה, לאחר כמה דקות של ריקדה תמה הלה באזני הגרוש לשמחה רבה מה זו עושה, השיב הגרוש ואמר, שזה עתה חוזר הוא משמחת ה'תנאים' עם בת זיווגו בשעה טובה ומוצלחת, ותוך תקופה קצרה אחרי שהתפייסו זה עם זה נושעו שניהם בישועה גדולה.

שמה ייטיב פנים נועמים אל פנים לחבר
את האהל ויאסוף כל ישראל חברים ברגל
יחף עומדים לפני ה' ע"כ.

בוי"ב כדי שיוכל להיות נקי וזך ביוה"כ
מכל שמין עוון ואשמה^י.

נפלאות מצינו ב'ענף יוסף' (יומא דף פא:
בעין יעקב) לבאר עפ"ז מצוות
האכילה בערב יום הכיפורים, וכמו שכתב
בוה"ל, ובספר 'שפת אמת' (הקדמון) כתב
ו"ל, ולי נראה כי לענין כפרת עוון יותר
תלוי ביום המ' מיום העשירי, כי במ' צריכין
ישראל לתנוך השלום ביניהם וכמו שאמר
רבי אלעזר בן עזריה (יומא פה:): דעבירות
שבין אדם לחבירו אין יוה"כ מכפר עד
שירצה את חברו, וממעם זה נתן הקב"ה
מצוה זו לאכול ולשתות ביום זה שיהיה
לאדם לב אחד ושמה, כי קודם שיאכל
האדם יש לו ב' לבבות כי אז יש לו לב
רגו, ולכן אמר הכתוב (ישעיה נה ד) 'הן לריב
ומצה תצמו', כי ביום הצום תתגבר המרה
המתחררת כל ריב וכל נגע, ולכן צוה ה'
לאכול ולשתות ולהתענג בדשן, אז לב

ביותר צריך להזהר שלא יבוא לידי
כעס, כי השמן משתדל בכל
כוחותיו להביא לידי כעס ומחלוקת,
וכאותם דברים כדרבנות שאמר הגה"ק
ה'נודע ביהודה' זי"ע (דרשות הצ"ח לשבת
שונה, דרוש כד אות יב) וז"ל. והנה מעשה
שמן ביום הקדוש - ערב יוה"כ, רובם
באים לידי כעס עבוד דבר שטות... וגם
הנר אינו צריך (שהרי הכל ממהרים לביהמ"ד
עם 'רות חיים' בידיהם, כדי להדליקם כנהוג משום
סימן טוב, עיי' רמ"א תרי ס"ד), 'שכבר הגדיל
המדורה מדורת גיהנם, שכל הכועס כל
מיני גיהנם שולטין בו ע"כ. והיינו שכבר
הבעיר אש להבה של מדורה וכבר אינם
זקוקים עוד להדליק אור של נר, ואוי
שכך עלתה בידם רח"ל^י.

כב. ולאידך צריך להשים על לב מה שכתב הרמ"א (סי' תרו ס"א) 'המוחל לא יהא
אכזרי מלמחול', ואף אם קשה לו הדבר יעביר על מידותיו, ועי"ז יעבירו ממנו
כל פשעיו.

כג. וכך כתב בספר 'לבושי בדים' (דרוש כ, דרשה שנשא בשנת תקנ"א) בזה"ל, והעיקר
ביום כיפור שיסיר מלבו הקנאה והשנאה ויהיה אחדות בינינו, ואז אין שום קטרוג
'כי אין לבוא אל המלך בלבוש שק' (אסתר ד כ), שק ר"ת שנאה קנאה, וליל יוה"כ
נקרא 'שער המלך' שיושב על כסא רחמים. עכ"ל. והרי שכבר קודם יוה"כ צריך להסיר
את הקנאה ואת השנאה, בכדי שיוכל לבוא אל 'שער המלך' - בליל יוה"כ כשהוא
'לבוש' כראוי...

כד. גם צריך זהירות יתירה שלא להיות 'קצר רוח' ולהסתובב בפנים נפולות עצבות
וזעופות... וכאותו מעשה שהיה אצל הגה"ק רבי ישראל סלנט'ער זי"ע שראה
אדם מישראל המהלך ברחובה של עיר בערב יוה"כ פפ בפנים נפולות לרוב יגונו על

ואדרבה מחובת היום להרבות באהבת ישראל¹, וכמו שאומרים בתפילת מוסף (אחר סדר העבודה) 'יום שימת אהבה ורעות, יום עזיבת קנאה ותחרות', ולהוסיף בצדקה וחסדי².

אשריכם ישראל - יום שמחה לעילא ולתתא זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו³, עת שמחה הוא היום לנו שהקב"ה בכבודו ובעצמו מטהר אותנו מכל חטאותינו, כמו שאמרו בסוף יומא (פה:)

'עונותיו', והיה הלה משרה סביבותיו רוח נכאה ודכאון, אמר לו רבי ישראל 'וכי מה אשמים כל עוברי אורח שחטאת...'.

אלא יש להתאזר במידת ה'סבלנות' כלפי אחרים. פעם ניגש אל הרה"ק רבי מרדכי שלמה מבאיאן זי"ע בערב יום הכיפורים לעיתותי ערב איש אשר היה ידוע כמאריך בשיחה... (בלשון נקיה, וכפי הנקרא בפי הבריות פעגע, טרדן) הלה דיבר ודיבר ודיבר, והרה"ק ישב והקשיב לקולו, משסוף סוף הלך לו שאלו בני הבית את הרבי, וכי לא מצא לו זמן לדבר את שטויותיו אלא בעיוה"כ ברגע האחרון, אמר להם הרבי בדברי הרמב"ן הללו - תתנהג לדבר כל דבריק בנחת לכל אדם - אפילו פעגע כזה, ובכל עת - אפילו בעיוה"כ לעת ערב...

וכבר אמר הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע לחסידיו, דעו לכם שאם ממחר אדם לבית המדרש להתפלל ולומר כל נדרי בערב יום הכיפורים, ותוך כדי הליכתו ניגש אליו יהודי ורוצה לשפוך לפניו את כאב לבו על צרותיו הפוקדות אותו ולקיים דאגה בלב איש ישיחנה, חלילה לו מלעצור בעד היהודי בכדי למהר לכל נדרי. כי הלא כל מהות כל נדרי ומהות יום הקדוש הוא הרי תשובה שלימה, ותשובה מה היא, לקיים ואהבת לרעך כמוך בהידור... כי זה כל האדם.

פשיטא ואין צריך לומר שיחד עם זאת עלינו לזכור היטב היטב על יקרת הזמן הבוער באש לתוקף קדושתו, ולא יזעק 'לאחר מעשה' לומר חבל על דאבדין, אלא ימלא כל רגע ורגע... וכל ערום יעשה בדעת.

כה. באחד השנים בערב יוה"כ לפנות ערב נראה הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע מטפל ומתקן בצינור שבור של מי שופכין (ביוב) שעמד בסמיכות לבית מדרשו כשהוא כבר לבוש בקיטל וטלית לקראת 'כל נדרי', אחד העוברים שראה את המחזה הנורא... וכמעט נעתקה לשונו מרוב תדהמה שאל הלה את הרבי, רבי קדוש, מה מעשיכם כאן בזו השעה - לטפל במי שופכין בשעה שאנו עומדים על פתחו של היום הגדול והנורא. אמר לו ר' שלומ'קה, מעשיי אלו הם כמעשיו של הכהן גדול בשעה שעמד אחת בשנה לפני ולפנים ב'קודש הקדשים' (כי מסביב אותו ה'שבר' שבצינור פרצה מחלוקת בין השכנים, ולהשקיט הסערה עשה ר' שלומ'קה מה שעשה).

ואף שאיננו בדרגת איש האלוקים להתעסק בסתימת צינורות של מי שופכין אצל אחרים, אמנם, לכל הפחות נדרש מעמנו לסתום 'צינורות של מי שופכין' בבית פנימה, ועל אחת כמה וכמה להיזהר ביותר שלא לפתוח אותם, וכלישנא דגמ' (סנהדרין ז.) 'האי תיגרא דמיא לבידקא דמיא' (מחלוקת דומה לצינור מים), ודי בזה...

כו. פעם ישב הרה"ק רבי דוד בידערמאן זי"ע מעיה"ק ירושלים וערך את 'סעודה המפסקת' בעיוה"כ כשהוא מוקף בנשברי לב - חסרי בית ומשפחה חולים ונדכאים, והיה יושב ומדבר על לבם בדברי בדיחותא וניחותא - מדברים המיישבים ומשמחים את לבם. באותה שעה עבר הגאון רבי שמואל שיינקר (חתנו של הגרי"ח זאננפעלד) בדרכו לבית הכנסת ל'כל נדרי' וכולו אומר הדרת וחרדת קודש, ומבעד לחלון ראה את הנעשה אצל ר' דוד'ל, נכנס ר"ש ושאל את הרבי, וכי זו עת וזמן לשחוק עם אנשים אלו, אמר לו הרבי אמשול לכם משל, לתינוק שתקפוהו 'כאבי שיניים' ל"ע, מה תעשה אמו תעזוב את כל עסקיה וענייניה, תשחוק לפניו ותרקד לפניו (בכל כוחה) - להסיח דעתו מהכאב הנורא, אף אלו נשברי הלב הינם כביכול 'כאב השניים' של הקב"ה, אין לנו אלא לעמוד בכל עת ובכל זמן לרקוד לפנייהם ולשמח אותם כי בזה כביכול הננו עושים רצון קוננו בשלימות...

'מקור' לדבריו הק' של הרבי ר' דוד'ל יש להביא ממה שנאמר (דברים טז יא) 'ושמחת לפני ה' אלוקיך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי אשר בשעריך והגר והיתום והאלמנה אשר בקרבך, ופירש רש"י, 'לוי גר יתום ואלמנה, ארבעה שלי כנגד ארבעה שלך, בנך ובתך ועבדך ואמתך, אם אתה משמח את שלי אני משמח את שלך', והקשה הרה"ק האמרי אמת' זי"ע שלכאורה אין כאן 'ארבעה' שלך אלא 'חמישה' שלך, שהרי כתיב אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך, ותירץ באופן נורא, שאכן 'חמישה' שלך אך הם כנגד 'חמישה' שלי, שכאשר משמח אותם שהם 'שלי' - לוי גר יתום ואלמנה, הרי בזה הוא משמח גם את הקב"ה, ומאחר ששימח חמישה על כן זוכה שהקב"ה ישמח 'חמישה' שלך...

סיפר הגאון הגדול רבי אמ"מ שך זצ"ל מה ששמע מ'הרשל'ע קאמיניצער' (בחור מבוגר יחיד בעולמו), בשנה אחת כשהיה אצל הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע ביום הקדוש, לאחר שכל הבחורים עזבו את בית המדרש בליל יוה"כ, נשאר הוא 'בדד' בהיכל בית המדרש, אך תוך דקות ספורות התיישב ה'חפץ חיים' בכבודו ובעצמו לימינו פתח עמו 'שיחת רעים' על דא ועל הא, והחל מגולל בפניו כל מאורעות חייו, על יתמותו הקשה, ועל נישואיו שנשא את בתו של אביו חורגו בזמן שהציעו לו שידוכים אחרים שנראו הגונים יותר, וכל זאת עשה רק משום כיבוד אם, כי היא בקשתו מאד על זה. ואכן, ברבות השנים ראה שמאת ה' הייתה זאת לטובה בלבד, כי ידיו אשר נישא לבת עשירים עזב לאחר מכן את ספסלי דבי מדרשא לטובת העסקים

האחרונים שעלה משה להר סיני להביא את התורה, גזרו [בני ישראל] יום צום ותענית, וביום האחרון שבכולם, שהוא סוף ארבעים יום, גזרו תענית ולנו בתעניתם כדי שלא ישלום בהם יצה"ר, ולמחרתו השכימו ועלו לפני הר סיני, ישראל היו בוכים לקראת משה, והוא היה בוכה לקראתם, עד שעלתה בכייתם למרום, באותה שעה נתגלגלו רחמיו של הקב"ה על ישראל וקיבל את תשובתם, בישרה אותם רוח הקודש בשורות טובות ונחמות. ואמר הקב"ה לישראל, בְּנֵי נִשְׁבַּע אֲנִי בַשְּׁמִי הַגָּדוֹל שְׁלִי וּבַכֶּסֶם הַכְּבוֹד שְׁלִי, שְׁתָּהָא לְכֶם בְּבִיחָה זֹו לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׁמְחָה גְדוֹלָה, וְיִהְיֶה לְכֶם יוֹם זֶה יוֹם סְלִיחָה וּכְפָרָה וּמְחִילָה לְכֶם וּלְבָנֵיכֶם וּלְבָנֵי בְנֵיכֶם עַד סוֹף כָּל הַדְּרוֹת.

אלהיו (פ"א) בארוכה, וז"ל. 'ימים יוצרו ולא אחד בהם' (תהלים קלט טז), זה יום הכפורים לישראל (כי הקרי הוא 'ולו' בוא"ו, והיינו שהוא יומו של הקב"ה כביכול), לפי שהיתה שמחה גדולה לפני הקב"ה שנתנו באהבה רבה לישראל, משלו משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שהיו עבדיו ובני ביתו מוציאים את הזבלים, ומשליכין אותם כנגד פתח בית המלך, וכשהמלך יוצא ורואה את הזבלים הוא שמח שמחה גדולה, לכך נדמה יום הכפורים שנתנו הקב"ה באהבה רבה ובשמחה. ולא זו בלבד אלא בשעה שהוא מוחל לעונותיהם של ישראל, אין מתעצב בלבבו אלא שמח שמחה גדולה, לכך נאמר (חוקקל לו ה) 'כה אמר ה' אלוקים להרים ולגבעות לאפיקים ולגאות' וגו', בואו ושמחו שמחה גדולה שאני מוחל להם לעונותיהם של ישראל, עכ"ל.

ואף הקב"ה עצמו שש ושמח בסליחתו, ומבקש מהעליונים והתחתונים לשוב עמו משיש, וכדאיתא עוד בתנא דבי

אלף פעמים מכיוון שטבל עלה מטומאתו, 'כך' הקב"ה מטהר את ישראל אפילו אלף פעמים.

ל. בתוספת נופך הסביר הרה"ק הרר"ב מפשיסחא זי"ע את עומק המשל והנמשל, שלכאורה איזו שמחה יש לו למלך כשרואה הררי זבל מונחים מחוץ לביתו, אלא הכוונה לאב רחום שרואה את בנו מתפתל מכאבים עזים בבטנו, וממהר לדרוש ברופאים שמצאו שיש לילד תולעים במעיו, מיד נתנו סממנים שונים עד שלאחר זמן מה יצאו כל התולעים כולם מתוכו והילד נרפא לגמרי. הנה, כאשר יראה האב את התולעים בחוץ, תגדל שמחתו עד מאד, שהרי הם הציקו וייסרו את בנו ועתה ניתן לברך 'ברוך שפטרני'... כך גם לדידן, הקב"ה שמח במחילת עוונותיהם של ישראל, כי המה מייסרים את האדם, והאב שמח ברווחת בניו אהוביו.

ה' (ז) 'מי יתן מציון ישועת ישראל בשוב
ה' שבות עמו יגל יעקב ישמח ישראל',
ו'ל' דהנה בימים הקדושים ישלח מקודש
עזרו לעורר לב כל ישראל לתשובה,
וא"כ בתשובה כזאת יש לבעל דין לחלוק
ולומר, כי לא עשו תשובה רק ע"י
ההתעוררות מן השמים (ומי יאמר שהם
מתחרטים בחרפה נמורה על העבר שלא ישובו לכסלה
עוד), אמנם, משום כן, מצווה לשמוח בבוא
ימים אלו במצוות עשה של תשובה,
ומשמחת לבנו ניכר כי שמחים אנחנו
לקראת בואו, ורוצים אנחנו לשוב ולחדול
מעושק ידינו. ונתברר כי שבו באמת
מתוך רצונם הטוב. ונסתמו דברי
המקטרגים.

כתב הרה"ק ה'מאור עיניים' (האוניו ד"ה
איתא) כי 'תשובה הוא מצות עשה
מן התורה, ולכן צריך לעשותה בשמחה'.
וכך אמר הרה"ק ה'בית אהרן' (דף קלא:)
ז"ע 'רק בשמחה ובישוב הדעת, כי ע"י
שמחה המוח מוונך, ועיקר התשובה ע"י
מוח זך'.

זוהו שאמר נעים זמירות ישראל מי יתן
מציון ישועת ישראל - כיצד תוכל

לא. על פי זה פירשו במה דאיתא מהקדמונים (עץ הדעת טוב למהרח"ו פר' כי תצא) כי
סופי תיבות אני לדודי ודודי לי הם ד' פעמים אות י', ורומז לארבעים יום
שמר"ח אלול עד יוה"כ, כי ד' פעמים אות י' הם כר"ת של יגל יעקב ישמח ישראל,
ללמד שכל מעלת התשובה של 'ארבעים יום' אלו אינה אלא כשנעשית מתוך שמחה
וקרבה כי אני לדודי ודודי לי.

שמא תאמר, כיצד אגיל ואשמח כשלב יודע מרת נפשו, אכן התשובה היא בדברי
הכתוב (תהילים קה ג) 'ישמח לב מבקשי ה'', כי אילו היה נאמר ישמח לב עושי רצון
ה', אכן היינו צריכים להיות רחוקים מ'שמחה' כי מיהו שיעיד על עצמו שהוא מאותם
העושים רצונו ית', אכן בכתוב לא נאמר אלא ישמח לב מבקשי ה', והכל יכולים
להיות בכלל מבקשי ה', ו'בדין' הוא שיהיו בשמחה...

לב. ועל פי זה כתב דברים נוראים אודות העבירות שנאמר עליהם בזה"ק (ח"א סט.)
שאין התשובה מועלת רח"ל, כי חטא זה מביא את האדם לידי עצבות, ואי
אפשר לשוב בתשובה מתוך עצבות. נמצא שתשובה הנעשית מתוך שמחה תכפר
ותטהר את האדם מכל שמץ וטינוף.

על פי זה ביארו הקדמונים את טעם מצוות האכילה ביום תשעה בתשרי - בערב יום הקדוש, וכמו שהביא השל"ה - הק' (יזמא תורה אור, אות קלד) 'לשון האלקי' מהרמ"ק בספר עבודת יום כפורים, כי ביום הקדוש אי אפשר לשמוח מפני דאגות העוונות 'ועיני כל ישראל הם תלויים לאביהם שבשמים', לכן הקדימה תורה מצות אכילה בתשיעי כדי שישמח בו ואז תתקבל התענית בעשירי, מפני שעיינו העשירי אינו נרצה לפניו מפני שהוא בדאגה, אלא אם שמח בתשיעי אז מקבל תענית העשירי, נמצא ששמחת התשיעי הינו מעין צום ותשובת העשירי.

וזהוהו לז לעדה על דאנתו לאשמתו, ויוגנותיו לעונותיו. והשנית כי בשאר ימים טובים אנחנו קובעים סעודה לשמחת המצוה, כי גדול וישנא מאד שבר השמחה על המצוות, כמו שנאמר (דה"א כ"ט יז) 'ועתה עמך הנמצאו פה, ראיתי בשמחה להתנדב לך', ונאמר (דברים כ"ח מז) 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלוךך בשמחה ובטוב לבב, ומפני שהצום ביום הכפורים, נתחייבו לקבוע סעודה על שמחת המצוה בערב יום הכפורים.

כי גדול יום ה' - תוקף קדושתו ועיצומו של יוהכ"פ

כי גדול יום ה' ונורא מאד זמי יבילנו (יואל ב' יא), ודרשו חז"ל (תנחומא וישלח ב) דקאי על יום הכיפורים, והיינו שאין ביד אנוש להביל ולהשיג גודל מעלת היום כי הוא נורא ואיום ולמעלה מכל השנה יי.

כיו"ב כתב ב'שערי תשובה' (שער ד ה-ט) וע"כ אמרו רז"ל (ר"ה ט). כל הקובע סעודה בערב יום הכפורים כאילו נצטוו להתענות תשיעי ועשירי והתענה בהם, כי הראה שמחתו בהגיע זמן כפרתו.

לג. וכנודע מה שכתב ב'בני יששכר' (תשרי ח) בטעמא דמילתא שהמסכתא העוסקת בדיני והלכות יום כיפור נקראת 'מסכת יומא' סתמא ולא 'מסכת יום הכיפורים' כשאר מסכתות ששמן מעין קדושת היום כגון שבת, פסחים, ראש השנה, סוכה, 'להורות' כי קדושת היום היא ממקום נעלם ראוי להסתירו [שהוא למעלה מן הזמן והשכל], על כן מנהג אנשי מעשה שלא להזכיר שמו כל כך בפשיטות באיזה דברים [פירוש שלא לומר 'יום כיפור'], רק כשמזכירים מעניינו לאיזה הצטרכות קוראים אותו סתם 'יום הקדוש', ודי בזה למשכיל, עכ"ל.

לד. גם אין בידינו להשיג גודל הרחמים העצומים המתעוררים בהאי יומא רבא. וכך מדייק הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (מגיד תעלומה ברכות יב): בלישנא דגמ' (שם) 'כל השנה כולה אדם מתפלל הקל הקדוש מלך אוהב צדקה ומשפט, חוץ מעשרה ימים שבין ראש השנה ויום הכיפורים שמתפלל המלך הקדוש והמלך המשפט וכו', אימתי ויגבה ה' צבקות במשפט אלו עשרה ימים שמר"ה ועד יוה"כ, ויש לדקדק שבסיפא

ודכתיב (ויקרא טו כט) 'תענו נפשותיכם' איננו לשון עינוי אלא התעוררות...

בתוב בתורה (ויקרא טו ב) 'ואל יבוא בכל עת אל הקודש' - שאסור לכהן גדול לבוא ולהיכנס לתוך בית קדשי הקדשים 'בכל עת'. והקשה ה'כלי יקר' (ר"ה ואל יבוא), שלכאורה לשון 'בכל עת' אינו מדוקדק, כי משמע שלא יבוא בכל עת רק לפרקים, ובאמת אינו כן - שהרי לא הותר לו להיכנס לשם כי אם ביום הקדוש פעם אחת בשנה.

ומבאר ה'כלי יקר' ו"ל. ואומר אני, כי ביום הכיפורים נמשלו כל ישראל ביום ההוא למלאכי השרת, שהם למעלה מן הזמן ואין הזמן שולט בהם, על כן דומה יום קדוש זה כאילו אינו בכלל העת והזמן, כי כל ימות השנה בכלל העת דהיינו הזמן, חוץ מיום זה... על כן אינו בכלל העת של כל ימות השנה, אלא הוא עומד בעצמו נבדל מכל ימות

זבך אומרים משם הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין ז"ע, שקצרה בינתנו לדעת מה הוא מלאך, וכל שכן שאיננו מבינים מהו כסא הכבוד, אבל זאת ידענו, שסביב לכסא הכבוד עומדים מלאכי אש קודש ומשמשים את הקב"ה באימה ויראה ורתת וזיע, והנה, ביום הכיפורים מוריד הקב"ה את כבודו לעולם הזה, ממילא נעשה כל יהודי כאחד המלאכים האלו, וכדכתיב (ויקרא טו ל) 'לפני ה' תטהרו', שעומדים אנו כלפני ה' ממש, ולכן אומרים 'ברוך שם כבוד מלכותו' בקול רם דוגמת המלאכים.

נוראות כתב ה'חתם סופר' (דרשות, ח"ב שסו:) בהאי לישנא 'תענית יוה"כ איננו לענות נפש ולצער ישראל ח"ו, כי אם מחמת קדושה וקריבות ודביקות כמלאכי השרת, והוא בענין מ' יום הראשונים והאחרונים שהיה משה רבינו ע"ה בהר - לחם לא אבל ומים לא שתה, מדביקות וקדושה ונהנה מזיו השכינה,

דמילתא נקט 'שמרה ועד יוה"כ', ושלא כפי שאמרו תחילה 'שבין ראש השנה ויום הכיפורים', ומבאר שהוא 'להורות שיהיה כ' גופיה הוא יום הרחמים ולא נקרא יום הדין והמשפט' [וכתב עוד, שאם כן קשה שאין 'עשרת ימי משפט', ומתרחץ כי ערב יום כיפור נחשב כשני ימים, וכמו שאמרו שהאוכל בתשיעי כאילו התענה תשיעי ועשירי]. נוראות מצינו בשל"ה הק' (יומא עמוד התשובה, סתרי יוה"כ) המבאר את הטעם שמחלל יוה"כ במזיד נענש בכרת ולא במיתת ב"ד כשבת, משום שביום הזה מתעוררים רחמים רבים (ולכן אין השטן רשאי להשטין בו) ולכן אף העונש שבו ממותק מרוב הרחמים. המתבונן בזה ישתומם, שהרי ה'עונש' בא לאדם שפל וחדל אישים כזה אשר אין לו שייכות כלל ליוה"כ ומחללו בשאט נפש, ואף הוא נכלל ברחמי השי"ת המרובים (עכ"פ להקל מעליו עונשו)...

השנה, וכשאמר 'ואל יבוא בכל עת' רמז שלא יבא כלל בשום יום שהוא בכלל העת, כי אם ביום שאינו בכלל העת, והוא ביום מחילה וסליחה שישראל נמשלו בו למלאכי השרת, שאינם נופלים תחת העת ואינו בכלל ימות השנה, עכ"ל.

והנה כתב ה'באר היטב' (תרי"ט סק"ד) ומנהג פשוט להתעטף בטלית מבעוד יום ומברכין עליו, וכך כתב האר"י ז"ל, ואם נתעטף בלילה אין לברך עליו, ועי' ספר הכוונות. עכ"ל. ברמח"ל בספרו 'קיצור הכוונות' (סדר יוה"ב) כתב הטעם לפי דרכו, כי בשעת שקיעת החמה של יום הקדוש פורס קוב"ה 'טלית' על כל כלל ישראל, ובחסדו מחביא אותנו בצל ידו תחת כנפי השכינה, ומכיוון שהדבר הזה נעשה מעצמו לכן אין מברכין עליו.

איתא ב'חתם סופר' (דרשות, ח"א עמוד טז טור ב) שאף גופו של אדם מתעלה ומתקדש ביותר ביום הזה, ומביא ראיה ממה ששנינו (יומא פב.) 'עוברה שהריחה

מאכילין אותה עד שתשיב נפשה', ואיתא בגמרא (שם ע"ב) שהייתה אשה מעוברת שהריחה, אמר להו שילחשו לה באזנה שיום הכיפורים הוא, אולי על ידי כך תחלש תאוותה ולא תצטרך לאכול, ואם לא תירנע אז יתנו לה לאכול משום פיקוח נפש. ויש להקשות מדוע לא מצינו דין זה בשאר אכילות איסור, כגון כשמתאוה לאכול נבילות וטריפות, שנותנים לה ואין לוחשים לה שהתורה אסרה לאכול נבילות וטריפות. אלא הטעם, כי עובר במעי אמו יש לו קדושה נוראה בשעה שהוא לומד כל התורה כולה עם המלאך (כמבואר בנדה ל:), ואילו לא גוף עכור של אמו מקיפתו, הוא גדול יותר ממלאכי השרת, לכן בכל השנה קרוב לוודאי שלא יועיל מה שילחשו באזנה שאסור לאכול נבילות וטריפות, כי הגוף העכור מושך אותו לתאוות גשמיות וחומריות. אבל ביום הכיפורים גם גוף האם מודרך, וממילא כאשר יזכירו לעובר שהיום יום כיפורים יתכן שיפסיק מלהתאוות עוד... לה

לה. ואף 'עביות וארציות' העולם מתעלה למאד ביום זה, כדברי הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (אגרא דפרקא אות דש) בבארו מדוע נאסר 'נעילת הסנדל' ביוה"כ, כי אמרו חז"ל 'לעולם ימכור אדם קורות ביתו ויקח מנעלים לרגליו' (שבת קכט.), ומהי גודל הנחיצות שהפליגו כל כך בעד נעליים, אלא, כי מבואר בדברי 'הרב מהר"מ חאגיז' (משנת חכמים) בשם חכמי הרמז, שבשעה שחטא אדם הראשון נתקללה האדמה, כמו שנאמר (בראשית ג יז) 'ארורה האדמה בעבורך', ולכן ימכור אדם 'כל מה שיש לו' כדי שלא ידרוך על מקום קללה, אמנם בבית המקדש שקרקעו אדמת קודש היא, יש להשיל המנעלים ולילך יחף, ולכן 'לא יכנס אדם בהר הבית במנעלו' (ברכות סב:), כדי

והאמת, כי בני ישראל אינם רק כמלאכי השרת אלא אף גדולים וגבוהים יותר, דהנה בכל השנה כולה אומרים בתפילות שחרית ומנחה 'נקדישך' ורק במוסף אומרים 'כתר' (ולנסח אשכנז 'נעריצך'), ואילו ביום כיפורים אומרים בכל התפילות 'כתר' (ובני אשכנז 'נעריצך'), ומה הטעם לשינוי זה (ועיי' בלבוש שפירש בדרך הפשט שהתקינו לומר כן כדי שיאמרו 'ממקומו הוא יפן ברחמי לעמו), וכתב ה'מטה משה' (אות תתעב), שביום הזה מתעלה כביכול 'כסא הכבוד' על ידי תהילות ישראל (ע"ד האמור בזה"ק (ה"ג ה:)) 'ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים', וכבודו עולה ונגבה ומתרום למקום גבוה כל כך מתהילותיהם עד שאין ביד מלאכי השרת להגיע ולהשיג קדושת המקום ההוא, ולכן הם תמהים וצועקים כל הזמן 'איה מקום כבודו להעריצו', ומשום הכי אין אומרים 'נקדישך' שכתוב שם 'ממקומך' בלשון נוכח, כי המלאכים אינם יכולים לנקוט בלשון זו מפני שאין משיגים את 'מקום' הכסא, ומשום הכי חוזרים ואומרים 'ממקומו' בלשון נסתר.

הנה כתיב (שה"ש ג יא) 'צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו', ואמרו חז"ל (תענית כו: רש"י ד"ה זה מתן תורה) שעטרה לו אמו - זה יום הכיפורים. נוראות ביאר הרה"ק

ה'באר מים חיים' זי"ע (נשא ד"ה ולקח הכהן), עפ"י דברי המדרש (שהש"ר ג ב) א"ר יוחנן שאל רשב"י את רבי אלעזר בן רבי יוסי, אמר לו אפשר ששמעת מאביך מהו 'בעטרה שעטרה לו אמו', אמר לו (משל) למלך שהייתה לו בת יחידה והיה מחבבה יותר מדאי והיה קורא אותה בתי, לא זו מחבבה עד שקרא אותה אחותי, לא זו מחבבה עד שקרא אותה אמי, כך היה מחבב יותר מדאי הקב"ה לישראל וקראן בתי הדא הוא דכתיב (תהלים מה יא) שמעי בת וראי, ולא זו מחבבן עד שקראן אחותי שנא' (שה"ש ה ב) פתחי לי אחותי רעיתי, ולא זו מחבבן עד שקראן אמי שנא' (ישעיה נא ד) הקשיבו אלי עמי ולאומי אלי האוינו - ולאמי כתיב, עמד רשב"י ונשקן על ראשו ואמר אלו לא באתי אלא לשמוע מפיך הטעם הזה דיי.

ומבאר ה'באר מים חיים', שהוא כדרך האב האוהב את בנו ומגביהו עד קומת ראשו של אב, ולפעמים כשמחבבו יותר יגביהנו למעלה מראשו, ולפעמים מגביהו על ראשו ממש ועושהו עטרה על ראשו. והיא הבחינה והמעלה הגבוהה ביותר - שבני ישראל הם כביכול במדרגת 'אמו', שהיא גבוהה יותר כביכול מבורא כל עולמים עצמו, כאב שמרוב אהבתו לבנו יחידו מגביהו ומרימו למעלה

שלא תהא חציצה בינו ל'אדמת קודש'. כיו"ב, ביום הכיפורים לא נהלך במנעלים, כי כל הארץ וכל החומריות שבה יוצאים היום מכלל ארור לכלל ברוך ואמרים לו 'של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא'.

להן יום אחד בשנה לכפרה על החטאים עם התשובה שישובו, שאילו יתקבצו עוונות הבריות שנה שנה תתמלא סאתם לסוף שנתיים או שלוש או יותר, ויתחייב העולם כליה'ל, על כן ראה בחכמתו ב"ה לקיום העולם, לקבוע יום אחד בשנה לכפרת חטאים לשבים, ומתחילת בריאת

העולם יעדו וקדשו לכך'ל, ואחר שיעדו הא-ל ב"ה אותו היום לכפרה, נתקדש

מראשו, והוא גבוה יותר ממנו. הכי נמי כביכול מרים הקב"ה כל יהודי ומזככו ומטהרו מכל טינוף, על פי זה יבואר אומרם 'שעטרה לו אמו - זה יום הכיפורים' שבוה היום עולים אנו למדרגה זו'ל.

לפני ה' תטהרו - טהרת היום

כתב ה'חינוך' (מצוה קפה) וז"ל. שהיה מחסדי הא-ל על בריותיו, לקבוע

לו. וכבר אמר הרה"ק מקאצק זי"ע, שאם היו בני אדם יודעים באיזה צחצוח מתנקה נשמתם ביום הכפורים, היו נזהרים ביותר לשומרה בטהרה שלא יטנפה שוב.

לו. הרה"ק העטרת ישועה' מדז"יקוב זי"ע סיפר, פעם בהיותי ברחובה של עיר בווינא עיר הבירה, ראיתי היאך שאחד מנקה את הרחובות, ניגשתי אליו ושאלתיו, לשם מה יטרח כבודו כל כך, הרי ממילא בעוד כמה שעות ישוב הרחוב להיות מלוכלך כדאשתקד, ומדוע תיגע לריק, ויענני ה'מנקה', הן אמת שתוך שעות ספורות שוב יתלכלכו הרחובות, אבל, אם לא אנקה אותם תמידים כסידרן, תעלה הזוהמא עד למעלה ראש עד שלא יהא שייך להלך ברחוב...

סיים העטרת ישועה' ואמר, זוהי עבודתנו בימי הטהרה, 'לנקות ולשטוף', ואין כאן כל מקום לחשבונות - הרי ממילא אשוב לקלקל לבסוף, ומה ארוויח בנקיון עצמי כעת הזאת, אין זו טענה כלל, שהרי אם לא יעמול עתה לנקות עצמו, להיטהר מכל חלאה וזוהמא, הרי הם יציפו אותו עד למעלה ראש ח'ו...

לח. הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זי"ע היה רגיל לספר ב'סעודה המפסקת' בעיו"כ את המשל הידוע, ל'בעל הבית' שהיה לו תרנגול, והיה מחבבו כבבת עינו, מאכילו ומשקהו, מלבישו ומכסהו ודואג לכל מחסורו, ויהי היום, חמד לו 'גנב העיר' לאמץ לעצמו את התרנגול, כי במה שונה הוא מרעהו בעל הבית... וממחשבה למעשה, ויהי בחצי הלילה פרץ הגנב את דלתות הבית, ועשה בתרנגול 'מעשה ליקוחין', בעה"ב הרעיש עולם ומלואו לתפוס את הגנב אך העלה חרס בידו, ובבית הגנב - הגנב לא ידע כיצד לטפל בתרנגול, ומחוסר מזון ומים נחלש התרנגול מיום ליום, בלית ברירה הלך לבית השחיטה כדי לשוחטו, בעמדו שם לפני השוחט נכנס בעל-הבית והכיר בתרנגול שלו, מיד התחיל לצעוק על הגנב שיחזיר לו את הגניבה, אולם הלה כפר במצח נחושה שלא היו דברים מעולם, והוסיף לראיה כדבריו, שהרי התרנגול שלו היה גדול ושמן ואילו התרנגול שבידו הינו כחוש וחלש, אך הבעה"ב לא ויתר וטען

היום וקיבל כח הזכות מאתו יתעלה עד שהוא מסייע בכפרה לט'.

ה'לבוש' (סימן תקפב ס"א) מבאר מה שאומרים קודם תפלת שמו"ע בליל יוהכ"פ 'כי ביום הזה יכפר עליכם... לפני ה' תטהרו', שאין בזה משום הפסק בין גאולה לתפלה, כי הכפרה והטהרה היא היא גאולתנו, ואין לך גאולה אריבתא יתירה מזו.

וצריך להאמין בלב שלם שהקב"ה מוחל וסולח לעוונותינו ביום הזה, וכמו

שהביא הרמ"א (סי' תרו ס"ו) את לשון הרמב"ם (הל' שגנות פ"ג ה"י) 'יום הכפורים אינו מכפר אלא על השבים המאמינים בכפרתו' וכו'. ובזה ביאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' ז"ע (ליקוטי הרי"ם) מדוע אומרים בתפילת מעריב דמוצאי יוה"כ והוא רחום וסלח לנו, והרי עדיין לא הספיקו לחטוא אחר יוהכ"פ, ועל מה

ששתי רעות עשה הגנב, גם נטל דבר שאינו שלו וגם הזיקו והכחישו, בראות השוחט את כל המהומה שלח את שניהם לפני רב העיר שיפסוק עם מי הצדק, מששמע הרב טענותיהם לא ידע מה להכריע, שהרי כל אחד טען טענת ברי 'כולה שלי', עד שעלה ברעיונו להוכיח את האמת מיניה וביה, שיתירו את החבל הקושר את רגלי התרנגול, ונחזי אנן למי ירוץ, ואכן כך עשו, וכמובן שהתרנגול חזר מטבעו אל בעליו הראשונים.

ובזאת סיים את דבריו בדמעות שלישי, במשך כל ימות השנה מצליח השטן זה היצר הרע לצוד את האדם ברשתו, והוא מכחישו ומורט כנפיו על ידי שמכשילו בעוונות, אולם כבוא יום הכיפורים כאשר הקב"ה זורק על בני ישראל מים טהורים ומטהרם, ונפתחים כל החבילין דמעיקין של השטן וגונדא דיליה, מיד חוזר כל יהודי ורץ אל הקב"ה באהבה ובחדוה....

לט. וכך כתב ה'אור החיים' הק' (ויקרא כג כח) וז"ל, 'והטעם כי יום כיפורים הוא, פירוש כי עיצומו של יום מכפר וכו', והמשכיל על דבר עיצומו של יום לבנו יבין המכפר כי הוא אדון המאיר היום לְסִגְלָה לְסִגְלָה דבר זה'.

מ. הרה"ק רבי שלמה קלוגער (חכמת שלמה תרב) נתן טעם למנהג ישראל שאין נושאים נשים בעשרת ימי תשובה (עי' במטה אפרים תרב ה), דהנה אמרו חז"ל (ירושלמי ביכורים פ"ג ה"ג) 'חתן מוחלין לו כל עוונותיו', לכן אינו ראוי לישא אשה מפני שנראה כאילו הוא מחפש דרכים איך לזכות למחילת עוונות, 'ובזה הוא כמרים יד במלך מלכי המלכים שהבטיח 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם' (ויקרא טז ל).

מא. עפ"י כתב הגרש"ז אויערבאך זצ"ל דבר נורא, וז"ל, לעומת ההתקרבות שמתקרב הקב"ה אלינו כביכול ביוה"כ - על האדם לטהר ולזכך עצמו לקרב עצמו לה', ואם הוא כנרדם הרי הוא ח"ו כמתרחק וכו', וכאילו ח"ו בבחינה של 'מבעט ביוה"כ'

והרי קיימא לן (ברכות כא. וברא"ש שם סט"ו) 'ספק ברכות להקל', ואם אין המחילה והסליחה מובטחת היה לנו להימנע מלברך ברכה זו בשם ומלכות, דאיכא למיחש משום חשש ברכה לבטלה, אלא ודאי שאין כאן בזה שום ספק כלל מאחר שבקשנו סלח לנו מחל לנו, בוודאי אכן יסלח לנו, ימחל לנו.

והתוודה - מצוות וסגולת הוידוי

איתא בגמרא (יומא פ"ג) תנו רבנן, מצוות וידוי²² ערב יום הכפורים עם חשכה²³, כי אי אפשר לתשובה בלא

מבקשים 'סלח לנו'. אלא על הא גופא, שאין מאמינים באמונה שלימה בכפרה הנמורה יש לשוב ולבקש מחילה.

ובאמת כבר כתב הרה"ק 'בעל התניא' זי"ע (לגבי כל השנה כולה) ב'אגרת התשובה' (פ"א) שצריך 'האמונה והבטחון' להיות נכון לבו בטוח בה, כי חפץ חסד הוא וחנן ורחום ורב לסלוח תיכף ומיד שמבקש מחילה וסליחה מאתו ית', בלי שום ספק וספק ספיקא בעולם, וראיה ברורה לכך הוכיח ממה שמברכים ברכה על הסליחה שלש פעמים ביום בתפלת שמו"ע, ואומרים 'חנן המרבה לסלוח',

כיון שאינו מרגיש ההבדל הגדול בו נבדל יום זה מימים אחרים, ולכן יש להיזהר שלא יאבד חלילה זמן כלשהו מים זה לבטלה, שהרי כל רגע מכפר (כדאיתא בכריתות ז.), ואם מאבדהו לריק ה"ז ח"ו כמבעט, והוא נורא עד מאד. עכ"ל (הובא בהליכות שלמה עמ' נא).

כמו כן הובא (שם) מהליכותיו, 'שעה ארוכה קודם תפילת שחרית העיר את נכדו הלן עמו בחדרו לאמירת תהלים באמרו 'קום קרא אל אלוקיך', כי כל רגע ורגע יקר מפז'. **מב.** המנהג להכות באגרופו על הלב בשעה שאומר הוידוי, וב'אגרת הטיול' (חלק הרמז אות יט) להגאון רבי חיים בן רבי בצלאל מפרידברג (אחי המהר"ל), מבאר בדרך הלצה הטעם שמכים דווקא באגרופ, על פי הכתוב (דברים יז ז) 'יד העדים תהיה בו בראשונה', והלא אמרו בספרי (פר' האזינו סי' שז) 'כשאדם נפטר מן העולם, באים כל מעשיו ונפרטים לפניו ואומרים לו כך עשית פלוני, והוא אומר הן, והוא אומר לו חתום שנאמר (איוב לו ז) 'ביד כל אדם יחתום', נמצא שהיד הוא העד, ולכן עליו להעניש את האדם תחילה.

מג. בגשתו לאמירת 'אשמנו' יתבונן במה שאמר הרה"ק ה'ישמח משה' זי"ע ממה ששמע בנעוריו מפי מגידי אמת, שצריך לזכור בשעת אמירת הוידוי, שעתיד הוא להיות לבוש ב'קיסל' (תכריכים) וטלית ויתוודה (לפני ב"ד של מעלה) ולא תתקבל תשובתו, שהרי אז כבר אין מועיל הוידוי, ואילו עכשיו עדיין בידו לתקן על ידי הוידוי, וזה יעשה עליו רושם.

וידוי, וכמו שכתב הרמב"ם (הל' תשובה א א) וז"ל, כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתוודות לפני האל-ל ברוך הוא, שנאמר (במדרב ה ו-ו) 'איש או אשה כי יעשו... והתודו את חטאתם אשר עשו' זה וידוי דברים, וידוי זה מצות עשה²⁷.

ה'ראשית חכמה' מבאר מדוע תקנו חכמינו ז"ל את סדר הווידוי על פי סדר אותיות הא'-ב', כי חכמי

הקבלה כתבו, שהעולם נברא על ידי הכ"ב אתון דאורייתא, וכשהאדם חוטא הוא מחריב את העולם שנברא באלו האותיות, לכן בעת שנפשו מתעוררת לשוב אל בוראה, ובא לתקן את הפגם על ידי תשובה יש לו להתוודות בווידי המיוסד על סדר האלפא ביתא, ומוסיף, שמכל מקום מקדימים תחילה לומר 'חטאנו' אף שהוא מתחיל באות ה', כי תיבת חטאנו נצרכת לכל לראש, מאחר ובשעה שאדם עונה ואומר 'חטאתי', הרי הוא משבית מעליו את היצר הרע וקטרוגו²⁸, ואז נעשה

באופן אחר אומרים משם הרה"ק רבי יעקב יחזקיהו מפאפא זי"ע בדרך הנכונה איך צריך האדם לומר וידוי, שיצייר בעיניו שהוא עומד בתוככי יער ו'שודדי דרכים' מצאוהו, וכבר הוציא הרוצח את חרבו מנדנה, והוא מתחנן לפניו שלא יהרגנו תיכף אלא ימתין דקות ספורות כדי שיוכל להתוודות קודם מותו.

מד. ה'משך חכמה' (פר' וילך לא יז) מוכיח, שוידוי הוא עיקר מצות תשובה, שהרי אין לומר שעיקר התשובה היא עזיבת החטא, דהא גם בלא תשובה אסור לחטוא מכאן ולהבא, ואם כן מה הועילה לו מצות תשובה במה שמקבל על עצמו דבר שהוא מושבע ועומד עליו מהר סיני, אלא ודאי עיקר התשובה הוא הוידוי מעומק הלב על מה שחטא.

מה. ענין מחילת העוונות מבאר המהר"ל ב'נתיבות עולם' (נתיב התשובה פ"א) במשל לראובן שעשה עוולה גדולה לשמעון, ומדינא יש לשמעון תרעומת עליו על שהתנהג כנגדו שלא ביושר, ואעפ"כ כאשר יבוא ראובן ויפול לפני שמעון ויבכה ויתחנן לפני רגליו שיסלח לו על פשעו, ויהיו ניכרים דברי אמת שהוא מתחרט על שעשה כנגדו ומבקש ממנו מחילה, מסתברא ששמעון לא יהא אכזר ויתרצה לסלוח לראובן על מה שעשה כנגדו, וכ"ש שבשר ודם המכיר בחטאו ומבקש מבעל הרחמים שיסלח לו תקובל בקשתו.

ומוסיף עוד, שכשם שבשר ודם נופל לפני רגלי חברו בקירוב מקום ומבקש ממנו מחילה, כן נמי נדמה האדם שמתוודה ומבקש מהקב"ה שיסלח לו, וכיון שהוא נמצא אצלו יתב"ש בקרבת מקום כביכול, על כן אין המקטרגים יכולים להשטין עליו, שהרי הקב"ה מחסה וסוכה עליו בעת הזאת, ואין לך שמירה טובה יותר מזו.

בשר לומר את הוידוי, ללא שיקטרג עליו (מנחה) 'ומלמד אותנו הכתוב להתוודות
 בדרך הזה, שאנחנו בטוחים בחמלתו השמן לעילא¹⁰.
 יתברך שמו שירחם עלינו וימחול לנו על
 כתב הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק חטאתינו, ולא בעצבות¹¹ שמפרש את
 זי"ע ב'ליקוטי שושנה' (ד"ה שאו חטאינו ומעורר דינים על עצמו, כי אם

מו. הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע המשיל את הדבר לאחד הלווה מעות מרעהו, אם
 כשיבוא המלווה לתבוע את חובו, ידחה ויאמר לו הנה המתן לי עוד יום ויומיים,
 שבוע או שבועיים, אזי יחכה לו. אך באם יטען כנגדו איני יודע מה אתה סח לא
 היו דברים מעולם, תיכף ומיד יתפסהו הלה ויוליכו אל בית הדין למשפט על הכחשתו.
 זהו ביאור הכתוב (ירמיה ב לב) 'הנני נשפט אותך על אמרך לא חטאתי' כי האומר
 לא חטאתי הרי מיד יבוא במשפט לפני מרן דבשמיא. אמנם אם יודה האדם על
 חטאו, אזי מודה ועוזב ירוחם.

מוז. וכמו שאומרים העולם, שלכן יש 'תנועה' מיוחדת של ניגון באמירת הוידוי, כדי
 להזכיר שגם בעת כזאת אסור להיות בעצבות, ואדרבה יעשנו מתוך שמחה
 ונעימת השירה, וכמו שסיפר הרה"ק ר' דוד פורקס זי"ע מתלמידי מרנא הבעש"ט
 הק', שראה את 'החזן מזאסלאב' שהיה מנגן פעם באמירת הוידוי ומתוך כך נענה
 ואמר 'רבש"ע', אם לא היו בני ישראל חוטאים, מהיכן היה לנו 'אשמנו' מתוק כזה...
 (הובא בבית אברהם).

והאמת שאין זו מליצה בעלמא, רק יסודתה בהררי קודש בשם הרה"ק רבי זושא
 מאניפולי זי"ע, שהיה רגיל לומר לזכותן של ישראל, אם לא היינו חוטאים מאין היה
 להקב"ה 'ונסלח' כזה שאומרים בנעימה ובהשתפכות הנפש. והלימוד מזה פשוט וברור,
 שהוידוי חייב להיות מתוך שמחה של מצוה.

ויש שמביאים (סיפורי בעש"ט) שפעם הגיע הבעש"ט הק' זי"ע לעיר אחת לפני ראש
 השנה ושאל את בני העיר מה מנהגו של החזן שלהם בשעת תפילותיו בימים
 הנוראים, אמרו לו, הוא נוהג להגיד על חטא בניגון של ששון ושמחה, ביקש הבעש"ט
 להביא לפניו את החזן ושאלו לטעמו של דבר, הסביר לו החזן את הענין, עבד בזוי
 בשעה שהוא גורף ביבין כדי לנקות את חצר המלכות מן הזוהמה והשופכין, כלום
 הוא עצוב, לא ולא, אדרבה, הוא שמח מאד על שזכה להיות מקורב אל המלך ולשמש
 לפניו במלאכת הנקיון, אין תימה שהוא מזמר בשעת אותה העבודה ניגונים שמחים,
 אמר לו הבעש"ט, אם בכוונה זו אתה מתפלל הלואי יהיה חלקי עמך.

הגה"ק רבי שמעון סופר זי"ע מערלוי ביאר עוד בטעם אמירת הוידוי מתוך נעימה,
 כי על ידי תשובה מאהבה יתהפכו העוונות לזכויות, וממילא שמחה גדולה לנו כשאנו

בבטחון גדול, כמאמר הכתוב (משלי כה) **אמנם צריך לדעת כי עיקר תכלית** (ג) ומורה ועוב ירוחם' פת, עב"ל. **התשובה הוא להיות 'מורה ועוב'**

חוזרים בתשובה שעי"ז ירבו זכויותנו. ועוד ביאר, כי הווידי הוא מצוות עשה מדאורייתא, ואם כן צריך לקיים מצוה זו בשמחה ככל מצוות התורה. **מת.** וכך אמר הגה"ק רבי חיים מוואלוז'ין זי"ע שהאיש אשר ייסורים באים עליו ומתוודה באותה שעה על חטאיו ודאי שילכו מאתו היסורים, והיה אומר, שהדבר בדוק ומנוסה, שמיד כאשר יחזור בתשובה ויתוודה ימתקו הדינים ויהפכו לרחמים.

ובדידיה הוי עובדא, בעת אשר נסע הגר"ח לשמחת נישואי בנו הגאון רבי איצ'ע, ובהיותו על אם הדרך חל 'יום הקריאה' בתורה - יום שני בשבת, וביקש הגר"ח שיביאו ס"ת מעיירה סמוכה בכדי לקרוא בו, אכן היה שם עוד רב אחד אשר היה גדול בשנים מהגר"ח והוא אמר שאין לטלטל ס"ת עבור זה, וקיבל הגר"ח את דבריו, ולא שמע באותו יום 'קריאת התורה'. בשובו לביתו נגנב מעמו הספר-תורה שלו, הבין הגר"ח מיד על מה באה עליו הרעה הזאת, ונכנס לחדר אחר ותוודה על שחטא בביטול קריאת התורה, ובעודו שם הודיעו שנמצאה הגניבה ונמצאו הגנבים - חיילי המלך שבזוז, וכשפתחו את הס"ת ראו שיריעה אחת נחסרה, והיה זה במקום הקריאה מה שהחסיר מלקרוא...

ובאמת כבר מצינו כן ב'מדרש', על הא דכתיב (במדבר כב לד) 'ויאמר בלעם אל מלאך ה' חטאתי', ואמרו חז"ל (במ"ד כ טו) **שהיה רשע ערום, ויודע שאין עומד מפני הפורעניות אלא תשובה, שכל מי שחוטא ואומר 'חטאתי' אין רשות למלאך ליגע בו.** וכתב על זה הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע (בלק אות כב) וז"ל. **מזה לימוד עצום שלא יאמר האדם איני מוכן לתשובה וכדומה מחסידישע תירוצים הכל הבל, רק בכל עת פתוחין שערי תשובה.** ועל עצם מחשבה זו - שאין בכוחו לשוב, יעשה תשובה, כי זה וודאי שזה הרשע - בלעם, לא היה מוכן לתשובה, ולא חשב לשנות דרכיו אף לרגע אחד, ואעפ"כ הועיל לו אמירת חטאתי, ק"ו לכל בר ישראל יהיה מי שיהיה, בעת שישום לבו לשוב בתשובה - יקבלנו אביו שבשמים באהבה וברצון. הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע היה חוזר על דברי מדרש זה, והיה אומר שמצווה לפרסמו לבני הנעורים - במקום שיענו יומם ולילה תירוצים על מעשיהם, יענו ויאמרו 'חטאתי' ויחזרו לדרך המלך - מלכו של עולם.

פעם ראה הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע שני בחורים המדברים ביניהם בשעת התפילה, ניגש אל אחד מהם ואמר לו לא תדרוך כף רגלך בבית מדרשי משך שבועיים ימים, החל הבחור להצטדק ולומר שאין האשמה בו, רק הלה דיבר והוא לא דיבר כלל

בקבלה על העתיד^ט, ובעזיבת הרגליו הרעים שהרגיל עצמו בהם עד עתה, וכמו

רק האזין לדבריו, אמר לו ה'בית ישראל' מכיון שאתה מתחיל עם תירוצים לא תיכנס לבית המדרש ששה שבועות... לאחר מכן ניגש אל חברו ואמר לו מעתה אל תיכנס לבית מדרשי שבועיים, ענהו הבחור, רבי, חטאתי, ורוצה אני לשוב על מעשה זה, אמר לו ה'בית ישראל' [אחר שלא תירץ עצמו] היכנס תיכף ומיד לקידושא רבה... יסוד גדול אמר הרה"ק הרר"ב מפרשיסחא זי"ע, בבי"ד של מעלה לא ישאלו לאדם מדוע נכשל בחטא, רק טענה אחת - מדוע לא שבת בתשובה, וע"כ אין לו מה להשיב, כי מי הפריע לו להתחרט על העבר ולקבל ע"ע לתקן דרכיו מעתה. ומבואר כן להדיא במדרש (במ"ד יג ג) כי טרם שגורש אדם הראשון מגן עדן ביקש ממנו הקב"ה שיחזור בתשובה, ואמר לו 'אפילו עכשיו עשה תשובה ואני מקבלך', ומאחר שלא עשה תשובה גירשו אותו, והן הן הדברים, שעל עצם החטא היה בידו להצטדק, וכמו שטען בעצמו (בראשית ג יב) 'האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל', אך על הטענה מדוע לא חזר בתשובה לא היה לו מה להשיב, ומשום הכי נענש מן הדין.

מט. ידוע המעשה באחד שהכה על לבו באמירת הווידוי, אמרו לו מה לך דופק, הבעל הבית אינו בבית... כלומר שלבו אינו ברשותו, ואל יכה לחינם אלא יקבל על עצמו על העתיד ואז יחזור הלב לרשותו.

וכך דקדק הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל (אזנים לתורה פ"י נשא) בלשון הכתוב (במדבר ה ז) 'והתודו את חטאתם אשר עשו והשיב את אשמו בראשו וכו' ונתן לאשר אשם לו' שהוא המקור למצוות וידוי, שבתחילה פתח הכתוב בלשון רבים והתוודו, ותיכף ממשיך בלשון יחיד והשיב וכן ונתן, כי אכן רבים הם ה'מתוודים', אך מיעוטם עוזבים את החטא ומשנים ארחות חייהם למעשה...

הגאון בעל ה'חפץ חיים' זצ"ל אמר בהאי עניינא, שבמקום להכות עם היד על הלב לאחר שנכשל בחטא, יהא דופק ומכה עם הלב על היד טרם החטא, שהראש יהא שליט על הלב ולא יתן לאבריו לעשות דבר שאינו כרצון השי"ת.

בשם המהרי"ד מבעלזא זי"ע אמרו שהדבר דומה לבן כפר ששהה בעיר והנה ראה שלפתע פרצה דליקה, וקרא ה'כרוז' לאמור הצילו... שריפה משתוללת, מיד רצו כל אנשי העיר עם דליי מים וכיבו את השריפה. כשחזר הכפרי הנבער מדעת לביתו סיפר בהתלהבות לכל אנשי הכפר הדומים לו, שראה דבר פלא בעיר, שצועקים ונכבית הדליקה... ונמלכו לנהוג אף הם במנהג נכבד זה... וכאשר פרצה שריפה לאחר זמן בכפר עמדו וזעקו... וכמובן שלא הועילו ולא כלום... הגיעו במרוצה לאנשי העיר והתמרמרו בפניהם מדוע אצלכם הועילה 'הסגולה'... הסבירו להם שאין התכלית

שדרוש דרש הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע בקול הוצב להבות אש קודש (הובא בשיח שרפי קודש ח"ב עמוד קצב) במקום שמחשבתו של אדם נמצאת שם נמצא האדם עם כל נפשו, נמצא שכשארדם חושב על הקלקול הריהו בתוך הרעי, ובוודאי לא ישוב בתשובה כי מוחו יתגשם ויגרום למטמום הלב ויכול ליפול לתוך עצבות חלילה, ומחשבה זו גרועה מעצם החטא, כי כשיחשוב על סור מרע ועל הבויץ - הפוך בבויץ והוא ישאר בויץ, בן חטא לא חטא, מה יש

להקב"ה מזה, ובזמן שהוא חושב על זה הריהו יכול להיות נוקב מרגלויות, ושידיה משהו מזה למלכות שמים, לכן סור מרע - הפנה עצמך מרע, אל תהרהר ברע, עשה טוב, עשית חבילות עבירות עשה מצוות כנגדן... עם ישוב הדעת, עכ"ל. אלא יקיים בעצמו מאמר חז"ל (בר"ר כא ו) 'אין זעתה אלא תשובה', כלומר שיתחדש מעתה כבריה חדשה וכתינוק שנולד¹, וכך יוכל לבוא לפני ה' אלוקיו ולהתקרב אליו כבעל תשובה גמור.

בזעקה אלא במעשה... ואין הזעקה אלא כלי לאסוף את העם לכבות את האש. כך כיוצ"ב עיקרה של תשובה אינו החרטה והזעקה אלא הוא התעוררות לשינוי המעשים מכאן ולהבא.

נ. הרה"ק רבי שלום שכנא מפרוהבישט זי"ע היה אומר כי המהלך בדרכיו ונפל בבויץ, אם יתחיל מיד לנקות עצמו ואת בגדיו, לא די שלא ינקה בזה את בגדיו, אלא הבויץ יתפשט יותר על הבגד וילכלכנו יותר, ומה יעשה אדם זה - ימשיך בדרכו כלא היה, ולאחר זמן כשיתייבש הבויץ, אזי בגרירה אחת יתפורר כל הבויץ ויפול מבגדו ללא כל עמל ויזע. כיוצא בו מי שיתבוסס ב'סור מרע' ויחשוב הרבה מעברו שלא טוב היה, לא די שלא ינקה עצמו אלא מסוכן הוא להתלכלך יותר, ומהי תקנתו, לא יתייחס כלל לעברו - ולא יעסוק בסור מרע כלל, אלא ילך בדרכו בעסק התורה והמצוות כאילו לא אירע דבר, ובבוא הזמן 'כשיתייבש' הבויץ, בגרירה אחת - בהרהור תשובה אחד כדבעי, ינקה ויפול כל הרע מאתו (משמיע שלום, יש שהעמיסו בלישנא דגמ' (פסחים ק). 'פורס מפה - ומקדש', שיפרוס מפה על העבר ואז יוכל לקדש עצמו). נא. נוהג היה הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע לברך את ברכת 'שהחיינו' בליל ב' דר"ה בעת ה'קידוש' כשהוא מכוון על ה'רימון' (ולא אכל רימון בלילה הראשון), בשנה אחת בטרם ערך את שוה"ט בליל ב' דראש השנה (בביהמ"ד שבשכונת מאה שערים בעיה"ק ירושלים) הודיעה בתו הרבנית קאפ ע"ה שנתגלה שהרימון 'מלא תולעים כרימון'... ואינו ראוי לאכילה, ואין 'פרי חדש' ל'שהחיינו', נענה הרה"ק הרמ"מ בפשטות (לא התכוון בכך הלכה למעשה, אלא להורות ולחדד את ענין ההתחדשות), ואמר, מה ה'בהלה', אעשה תשובה ואהיה כקטן שנולד, וכבר יהא ניתן לברך שהחיינו על הולדת הבן...

ולבטל שבועות וחרמות אלו, דכיון שבית דין של מטה מתיר אותן שלא יהיו שרירין וקיימין עי"ז פועלים ומעוררים רחמים במרום וכך יהיו מותרין בב"ד של מעלה, ומשום הכי מתעוררת הבכיה באותה שעה, כי כל ערום מפשפש במעשיו וחוזר בתשובה ומשתדל בכל כוחו לבטל כל גזירות קשות ורעות".

ואילו מרן הבעש"ט הק' זי"ע ביאר (בעש"ט עה"ת ר"ה ויהכ"פ כב), דהנה ידוע (יומא ב:) דשמן לית ליה רשותא לאסטוני ביום כיפור, לכן בערב יו"כ עם חשיכה מתאמץ היצה"ר בכל כוחו לקטרג

והיה לפנות ערב - בשגב זמן כניסת יום הכיפורים בעת התקדש היום"ש נהגו בני ישראל לומר 'כל נדרי' - והנה הכל רועשים ומתעוררים לקראת רגעים הללו ו'בכיה' גדולה באה לעולם בזמן זה, אף שלכאורה אין בו כל 'התעוררות', ו'מה נשתנה' כל נדרי מסתם התרת נדרים, כי לא מצינו שינועו אמות הסיפים מ'התרת נדרים' שבער"ה. אמנם בזה"ק איתא (ח"ב קו.) שעל ידי תשובה אפשר לבטל גזירות רעות שיש עמם שבועה, ובשעת תפלת 'כל נדרי' נעשה עת רצון ושעת הכושר לבקש ולהתפלל להתיר

נב. דבר נפלא כתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות לה.) לבאר עניין תוספת יום הכיפורים והקדושה הנוראה הנשפעת בו ממרומים, כי הנה כל בעל תשובה צריך עזר וסיוע אלוקי שיוכל לשוב בתשובה, והדבר דומה לטמא מת שחפץ להיטהר, שאף שאינו נטהר בלתי אם טבל במקווה לטהרתו, אך צריך הוא מקודם לעזר וסיוע - שיזו עליו אחרים מאפר הפרה ביום השלישי וביום השביעי, ורק לאחר מכן יכול לטבול, אבל אם לא יזו עליו לא יועילו לו כל הטבילות שבעולם. וכך גם לעניין יוה"כ, 'הוא יום מקוה ישראל כולם נכנסים לטבול מצואת צחנת העבירות, אך לולי הקב"ה זורק מים טהורים תחלה דהיינו בשעה של תוס' יוה"כ, טרם יעלה הגרדום לדון, הקב"ה שולח התעוררות ועזר מקודש ועי"ז יכולים לשוב ביוה"כ' (עי"ש עוד).

נג. פעם נכנס הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע קודם תפלת 'כל נדרי' לבית המדרש, ובהשתפכות הלב אמר לסובביו, שנינו בשבת (לה.) 'שלושה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה', עשרתם ערבתם הדליקו את הנר, והלא יום הכיפורים נקרא 'שבת שבתון', לכן צריך לומר בערב יוהכ"פ קודם חשיכה טרם תפילת 'כל נדרי', הלא עשרתם - שכבר חלפו ועברו כמעט כל עשרת ימי תשובה, ערבתם - אף 'ערב' יוה"ק עבר כבר עלינו, ואף הדליקו את הנר נשמה - שנוהגים להדליק בערב יוהכ"פ, ואכתי לא עשו תשובה, הלא אם לא עכשיו אימתא...

נד. הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות לה:) האריך בעניין הבכיה הנובעת מהבושה שעדיין לא שבנו ממעשינו ואף שכבר עברו עלינו ימי הרחמים והרצון בחודש

על בני ישראל, ואע"ג דאינון לא חזי מולייהו חזי - לכן מתעורר הבכי באותה שעה...
 לצאת ידי שניהם - לבכות מתוך שמחה, ולחזק עצמו בהתחזקות ובשחון - כי ביום הזה יכפר עליכם לפני ה' תטהרו בטהרת הלב^נ.

באופן נורא ביאר הרה"ק רבי פנחס מקארין זי"ע (אמ"פ השלם תקלו) סיבת הבכיה בעת אמירת 'כל נדרי', כי קוב"ה ושכינתיה וכל הפמליא של מעלה יורדים לעולם הזה ביום הקדוש, ואין שום מקום בזה העולם שיוכל לסבול אותם ואת קדושתם, על כן מתעורר בכי גדול 'לשטוף' בדמעות כל זוהמת העולם. **אמנם** יזהר שהתעוררות זו לא תביא אותו לידי עצבות, ויזכור דברי הרה"ק מקארין זי"ע (תורת אבות, יו"ב) שאמר לאידך גיסא, דיבון שהשטן יודע שאין לו רשות להשטין ולהכשיל את האדם ביום הקדוש, לכן הוא מעורר את הבכי בשעה כזו כדי שיבואו לידי עצבות ומרה שחורה ח"ו. על כן יזהר וישמר תענו את נפשותיכם - סגולת התענית ידוע שהרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע החמיר מאד בתענית של יום כיפור, ולא התיר את האכילה כי אם בשעת הדחק במקום פיקוח נפש ממש,

אלול, ר"ה וכמעט כל עשי"ת, וביאר בזה מה שאמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים וכו' ואומר מקוה ישראל ה', כי הקב"ה הוא מטהר אותנו ומעורר לבבנו לשוב אליו, אך דימה זאת למקוה דייקא, שהוא מקום מים מכונסים ואינו נובע מחמת עצמו כמעין אלא צריך להמשיך לו מים ממקום אחר ואם לאו הוא מתייבש, וכך היא טהרתן של ישראל, וכלשון קדשו, הקב"ה שולח עזרו מקודש בזו הרגע אם יזלו מים מעפעפינו וכו', נה. וכבר פירשו במה שנאמר (איכה ב יט) 'שפכי כמים ליבך', שדימה שפיכת הלב למים, שכשם שהמים מעיקרם מחוברים לקרקע עולם, וכשדולה בכלי הרי הוא מנתקם ממקור חיותם וחיבורם, ואילו כאשר המה נשפכים הרי הם חוזרים אל שורשם, כך על דרך זה ישפוך האדם ליבו נוכח פני ה' עד שיחזור לשורשו ולמקור חיותו האמיתי.

והיה אומר שמאחר שכתוב בתורה שצריך ימים כי היא מזינה ומרפאה את כל להתענות ביום זה הרי שמצד דרך הטבע הצום והעינוי מזיין את הגוף בדרך הטבע, לכן אין צורך להקל בכך, ואמר עוד, שהתענית ביוהכ"פ מסוגלת לאריכות

ימים כי היא מזינה ומרפאה את כל אברי האדם".

וכתב ב'יסוד ושורש העבודה' (פרק עשירי) 'ופשוט הוא', ששכר קיום מצות

נו. פשיטא, דהני מילי היכי דליכא הוראה מרב מוסמך ומורה צדק המתיר לו אכילתו, כי אז מחויב החולה לאכול משום (דברים ד טו) 'ונשמרתם מאד לנפשותיכם', וכמו שכלל ישראל מצווה מן התורה להתענות ולצום כן מצוה על החולה לאכול ולשתות כדי להחיות את נפשו.

ונעתיק מכתב קודש שכתב הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע לחתנו (הובא בסוף הספר בחלק המועדים) אבל כאשר יום הכפורים ממשמש ובא, הנני להזהירך מאוד לבל תצדק הרבה בדבר הצום, וכפי אשר יאמר לך הד"ר כן תשמור לעשות אם יאמרו שדי פחות מכשיעור היינו פחות מחצי ביצה בתוך שמונה מינוט, אך באם יאמרו שגם זה לא יספיק, חלילה לך להחמיר. כי מי שצוה לצום ביום הכפורים הוא צוה לשמוע לרופא ושלא לצום. ואל תחשוב שאין להתיר אלא לחולה שיש בו סכנה לשעתו, חלילה, אלא אפילו לספק ספיקא - כי אין הולכים בפקוח נפש אחר הרוב, ואפילו לזמן מרובה שאין האדם יכול להחמיר. וכן אמרו ז"ל (יומא פג.) אפילו החולה אומר אין צריך והרופא אומר צריך שומעין לרופא, ואפילו החולה הוא חכם בטבעיות ויודע לשער בשל אחרים, ואפילו הוא עצמו מומחה, אין שומעין לו.

וכן בענין התפילה, ידוע שהש"ץ מוציא הנך דאניסי ואפילו עם שבשדות, וחשוב כמו שמתפללים בעצמם. ואם כן אם יצוה עליך הד"ר שלא תתפלל, ואתה אנוס בדבר - הש"ץ מוציאך, ולא דוקא הש"ץ דעירך אלא אפילו הש"ץ דסוף העולם, וא"כ בזה יפה כח היוצא ע"י הש"ץ, כי אי אפשר דליכא חד בסוף העולם היודע להתפלל יותר מש"ץ דעירך, והוא הוא המוציאך יד"ח.

ובכן, אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה האלוקים את מעשיך, וידוע שפסוק זה הוא בת קול שיצאה בימי שלמה על שאכלו ביום הכפורים בבנין הבית (עיי במדב"ר פי"ב ב').

כה אמר פעם הגה"ק החזון איש זי"ע לחולה שנצטווה לאכול ביום כיפור ואמר יש לי כאב לב מכך שלא אוכל לצום השיבו החזון"א מעולם לא שמעתי על מי שיש לו כאב לב מכך שצריך לעשות ברית מילה ביום השבת (מעשה איש ח"ד קסג).

וכך השיב בעל הערוך לנר' (שו"ת בנין ציון החדשות סי' כה) לאחד שהוצרך לאכול ביוה"כ מפני חשש פיקוח נפש, והיתה נפשו עגומה עליו שמא הוא נכל בכלל דברי

עשה זו שכרה מרובה יותר, כי צערא דגופא עדיף כידוע, הנה אחר כל ההצעות האמיתיות והכנות האלו, אחיי ורעיי, יתבונן כל אדם בשכלו כי ראוי וטוב לו לשמוח שמחה עצומה עד מאד בכל רגע בצער העיני מאבילה ושתיה וחליצת הסנדל, על קיום מצות עשה מן התורה שמקיים בכל רגע שסובל העיני, ובוראי מי שתקועה בלבו אהבת הבורא יתב"ש ויתעלה - חשקו ורצונו שיתארך היום הצום הקדוש הזה כפלי

בעת נעילת שער - תוקף זמן נעילה איתא בספה"ק 'זרע קודש' (לעיי"ב, ובעוד ספרים), וכבר כתב כן בסידור האר"י, שנעילה הוא מלשון נעל י-ה - והוא מורה על 'שהקב"ה מתייחד עם בני ישראל בלחוד - 'ולא יתערב זר'^ח.

חז"ל (סוכה כח:) לגבי ירידת הגשמים בסוכות, 'למה הדבר דומה לעבד שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו, ודחה ה'ערוך לנר' את דבריו, כי האוכל ביוה"כ מפני הסכנה הרי הוא מקיים מצות עשה של 'ונשמרתם מאד לנפשותיכם', ואין דמיון כלל לירידת גשמים שנתבטלה ישיבה בסוכה ולא קיים בזה מצווה אחרת [ועיי"ש עוד כמה חילוקים בדבר].

וכך כתב הרה"ק רבי יהושע מבבלזא זי"ע 'זכרתי בעת שאמור"ר זצ"ל היה חולה, והלכנו במבוכה פן לא ירצה לאכול ביוה"כ פ, אמנם הוא ז"ל בגודל צדקתו היה זריז בדבר, ותיכף אחרי 'כל נדרי' מיהר וציווה ליתן לו לאכול כפי שהיה צריך, ואמר בזה הלשון הריני מוכן ומזומן לקיים מצות בוראי כפי שאמרו חז"ל, ואכל בשמחה יתירה, כמעט לא ראינו שמחה כזאת רק בעת אכילת מצה ונטילת לולב' (נדפס בספר לקט אמ"ק ח"ה עמו' קפא).

נז. מן הראוי לעיין שם בכל דבריו הקדושים, שמאריך בכוונת העיני ובקדושת היום כי הוא נורא ואיום, ומנהמת לבו הטהור מלהיב את לב הקורא להתכונן כראוי לקראת יום זה.

פעם קרא הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע לשנים ממקורביו, וציווה עליהם להפיץ את דברי ה"סוד ושורש העבודה' אלו, מה שלא הורגל בכגון דא, ויצא מגדרו בראותו גודל התועלת שבקריאת הדברים.

נח. הרה"ק מסאטמאר זי"ע היה נוהג בכל שנה לעלות על ציונו הק' של הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב זי"ע ביומא דהילולא דיליה (ז' אדר), ותמיד הגיע אל חלקת מחוקק ספון לקראת ערב סמוך לזמן השקיעה, שנה אחת הקדים לבוא לקאליב כבר בשעות הבוקר בעוד היום גדול, אך לא פקד את ה'ציון' אלא לעת ערב, שאלו משמשו מה ראה על ככה לבוא דווקא כי ינטו צללי ערב ובפרט שכבר

כתב הרמח"ל ב'קיצור הכוונות' (עבודת יום כפורים לתפילת נעילה), שבידו כל אחד להגיע בעת בואת להיות כאדם הראשון קודם החטא, כמו יציר כפיו של הקב"ה טרם שנפגע בחטא^{טז}.

כתב ה'רוקח' (סימן ריו, הל' יו"ב) 'לעת ערב חותם הקב"ה, ועומדים כל צבא

מרום, אלו מיימינים ואלו משמאילים, ואז כל הנשמות עומדות לפני הכסא להליין, ועומדים שני מלאכים על גלגלי רוה, זה כנפיו מסוף העולם ועד סופו וזה כנפיו כמלא עולם, אחד סופר וחותר למיתה ואחד לחיים, והקב"ה חותם אמת וכו'^{טז}, ועד עת החיתום יכול היחיד לשוב^{טז} - אם ישבר לבו^{טז} בתשובה שלמה מתקבלת^{טז}.

שהה בעיר והיה בידו סיפק להגיע מקודם, נענה לו הרה"ק ואמר שבנוהג שבעולם ביום היריד 'אין די לעצטע מינטו'ן כאפט מען מציאות' (ברגעים האחרונים מוצאים מציאות גדולות...) ונתכוון לומר בדבריו שעיקר התעוררות הרחמים הוא דווקא בעת נעילת שער כי פנה יום.

הנה מצינו ביונה הנביא שביקש מה'מלכים' ומרב החובל 'שאוני והטילוני אל הים וישתוק הים מעליכם' (יונה א ח), והקשה הגה"צ רבי לייב חסמן ה'משגיח' דשיבת חברון, לשם מה הוסיף יונה לומר 'שאוני', והרי די היה באומרו הטילוני אל הים, ומדוע נכתבה תיבה זו, אלא שיונה רצה שישאו אותו כדי לדחות את זריקתו אל הים בעוד רגע אחד, כי אין ערוך לרגע אחד של חיים, בו ניתן עדיין להרהר בתשובה, ויש קונה עולמו ברגע אחד (הובא במשחת שמן בראשית עמוד ט'). והדברים נוקבים ללמד על חשיבותו של כל רגע בו ניתן לקנות אוצרות מלכים, ולעניינו יאמר אודות הרגעים האחרונים של האי יומא, לאחוז בהם ולנצלם כראוי וכנכון.

נט. ואולי אף בכלל זה, שבידו לבטל מעליו כל היסורים ומרעין בישין שנגזרו עליו, כי לאחר חטא עץ הדעת נתפזרו הניצוצות בכל העניינים הגשמיים, וכל יושבי תבל בכל הדורות צריכים לתקן חטא זה ולהחזיר הכל לשורשם, וגם תכלית היסורים 'קול יעקב נוהם מתהומותיך, איש איש נגעו ומכאובו' הכל הוא כדי לתקן את הניצוצות במקום עליון, ואם זוכה האדם להיות במצב של קודם החטא משמעו שיכול להסיר מעליו כל מיני פגעין ומרעין בישין, ונעשה כאדם הראשון קודם החטא, ומראשית כזאת הודעת ומלפנים אותה גילית, שביד כל אחד להיות כמו בתחילת הבריאה.

ס. נראות מצינו בדברי ה'משך חכמה' (וילך ד"ה שובה) שאף שאמרו חז"ל (יומא פו.) 'מי שיש חילול השם בידו אין לו כח בתשובה לתלות ולא ביוה"כ לכפר', אבל בעת 'נעילה' ניתן לכפר גם על חילול ה', ומבאר טעמו של דבר, כי מלכותא דרקייעא כעין מלכותא דארעא, וכמו שבארץ מתחת יש שופטים העומדים לשפוט, ומעליהם שופטים נכבדים יותר, ופעמים שמטים לכף זכות מחמת סיבה שהיא, אך מי הוא

שיהיה למחול למי שפגע בכבוד המלך, כך גם בשמים ממעל, כל צבא מרום ושרפי מעלה היושבים בב"ד של מעלה אין בידם למחול על חילול ה' ח"ו, אמנם בשעת נעילה, כשהקב"ה חותם את הדין, הרי הוא דן יחידי (ירושלמי ריש סנהדרין), ו'אז הוא שעת הכושר שהשי"ת יסלח מרוב טובו אחרי גודל הבכי והחרטה, כי אם הוא ימחול על כבודו מי יאמר אליו מה תעשה (ועיי"ש שמאריך בזה).

סא. הרה"ק מסאטמאר זי"ע היה אומר כי הנה נהגו לומר בליל ר"ה ויוה"כ 'לדוד מזמור', כי איתא בגמרא (שבת 5) באותה שעה דבקו שערים זה בזה, ובזכות דוד נפתחו, ובאותה שעה הפכו פני שונאיו של דוד כשולי קדירה, כאשר ראו בעליל כי תשובתו נתקבלה שמי רום. וכאשר אמרו עוד (ע"ז ד:) לא היה דוד ראוי לאותו מעשה דכתיב (תהילים קט-כב) ולבי חלל בקרבי... אלא למה עשו, לומר לך שאם חטא יחיד אומרים לו כלך אצל יחיד, כלומר שנלמד משם שיש ביד כל יחיד לשוב בתשובה, וזאת רוצים לרמז לנו בפתיחת ובעילת עשרת ימי תשובה, כי כל יחיד ויחיד יכול לשוב בתשובה, כי תשובת כל יחיד מתקבלת.

סב. וכמו שזעק פעם הרה"ק מסאטמאר זי"ע בדרשתו קודם כל נדרי, כל השערים פתוחים עתה, אבל השער הראשון המוליך ומביא אליהם עדיין סגור - והם שערי הלב...

אולם על ידי קבלה טובה יוכל למנוע נעילת השערים, משל למה הדבר דומה למי שעומד בשערי הבית ועמדו השומרים לסגור ולנעול בפניו את הדלת, מה עשה, דחף רגלו לפנים הבית ובזה נמנע מהשומרים מלנעול את הדלת בפניו, ויכנס האיש הביתה, כך נמי, על ידי הקבלה נשאר רושם מהיום וא"א לסגור.

סג. וצריך להתאזר ולהתאמץ בכל הכוחות כדי לדפוק על שערי רחמים באותה שעה, משל למה הדבר דומה, לצייד שהלך ביער לצוד ציד להביא, לפתע החשיך לו הדרך ואימה גדולה וחשיכה נפלה עליו, ומרוב פחד היה נדמה לו כל קול עלה נידף כאילו חיה רעה עומדת לפניו ורוצה לטרפו, לפיכך היה יורה עם חציו לכל דבר חשוד שאיקלע בדרכו, אך כולם היו סתם עלים ודברים של מה בכך, ויהי כאשר נשאר בידו החץ האחרון נתגלה אריה טורף מול עיניו, וידע האיש שיש לו בידו רק חץ אחד בלבד כדי להורגו, ואם חלילה לא יקלע במטרתו להסיר את הסכנה מעליו עלול הוא להיות טרף לשיניו ח"ו, לכן בטרם זרק את החץ התאמץ בכל כוחו לקלוע את החץ שלא יחטא. וככל המחזה הזה יעלה בלב האדם בטרם תפילת נעילה, שכבר חלפו ועברו עליו ימי אלול וראש השנה ורובא דרובא מעשרת ימי תשובה, וכבר בזבז את כל החיצים על דברים של מה בכך, ועתה נשאר בידו החץ האחרון ועדיין יכול להציל את חייו וחיי בני ביתו על ידי תפלה כנה ואמיתית מעומק הלב.

באר הפרשה - יום הכיפורים

מה

חידוש נפלא חידש ה'תרומת הדשן' (סימן רעה) 'במוצאי יוה"כ, אין הדין והבימה מסתלקים עד שישלימו ישראל סדריהם, ואע"ג דכבר פנה היום ותוספות יוה"כ אינו אלא עשה, אלא חביבים ישראל לפני המקום, דהקב"ה מנהיג בי"ד של מעלה אחר סדריהם, לכן כל זמן שהאדם מתפלל תפילת נעילה יכול עדיין לקרוע שערי רחמים אע"פ שכבר ירד הלילה.

בין יוה"כ לסוכות

להם לעשות, ובעיקר צריך לבאר התירוץ ליקח הדם ולולב, שאם הכוונה ליטול ארבעת המינים - אם כן מדוע נקטו הדם ולולב דייקא יותר משאר המינים.

וביארנו בספה"ק שעומק כוונת חז"ל במה שאמרו 'ומה להם לעשות' היתה, כיצד ניתן לשמור בקרבנו את כל רגעי ההתעלות הנוראיים להם זכינו בראש השנה וביום הכיפורים, היאך אפשר להחזיק בטהרת הנפש^{סד}. ולהישאר ב'בריה חדשה'^{סה}, ולא נשוב לכסלה

בצאתו בשלום מן הקודש - ימי טהרה איתא במדרש (שוח"ט) על הפסוק (תהלים קב יט) 'תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא יהלל קה' - 'וכי עדיין אומה עתידה להבראות שהוא אומר ועם נברא וכו' אלו הדורות שהן כמתים במעשיהם ובאין ומתפללין לפניך בראש השנה וביום הכפורים, ואתה בורא אותן בריה חדשה, ומה להם לעשות, ליקח הדם ולולב ולהלל אותך שנאמר ועם נברא יהלל קה'. ולכאורה צריך ביאור מה ששאלו ומה

סד. ועד היכן מגיע הטהרה והכפרה יש ללמוד ממה שכתב ב'מטה אפרים' (סימן תרכד ס"ה) 'אחר קידוש הלבנה פוקדין איש את רעהו בשלום וברכת שנה טובה בשמחה', ומבאר באלף המגן 'והטעם כי מאחר שמכופרין לו עוונותיו ברכתו עושה פירות לכל השנה כולה', והרי שכל אחד ואחד 'מפתח הברכות' בידו להשפיע שפע ברכה לכל השנה מאחר שהוא כ'צדיק גמור'. (אגב אורחא למדנו, שגם 'גברא רבא דכוותיה' עדיין זקוק הוא לברכות אחרים, שהרי כל ישראל זכים ונקיים עתה מכל חטא ועון, ומכל מקום עליהם להתברך זה מזה...).

סה. וכבר אמרו בשם הרה"ק מקאצק זי"ע שאילו היו בני אדם מאמינים ומרגישים את גודל טהרת נפשותם לאחר יוה"כ לא היו שבים לחטוא לעולם אלא שאינם מאמינים ומרגישים את הטהרה כדבעי.

ידוע מה שפירשו צדיקים (הרה"ק רבי חיים מקראסנא זי"ע הובא ב'אמרי פנחס' לט רנג, ועוד צדיקים) בלשון הכתוב (קהלת ט ח) 'בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך לא יחסר', משל למה הדבר דומה, לאחד הלבוש בבגדים לבנים זכים ומצוחצחים, ועל ראשו הוא נושא 'צלוחית' מלאה שמן עד גדותיה, שבוודאי יזהר אדם הנושאה על כל תנועה ותנועה, בידעו שע"י תנועה אחת ללא מחשבה וחשבון מיד תתהפך הצלוחית וישפך

ולשמור אותה התעוררות לאורך ימים לבל תפוג ותיעלם כלעומת שבאה. והו שאמרו ומה להם לעשות ליקח הדם ולולב, ר"ל שלאחר שזכינו בחסדי ה' ית' למחילת העון ביוה"כ עד שכולנו נקיים מכל חטא בתינוק שנולד וכבריה חדשה אזי צריך 'להשקיע' בריבוי מצוות מעשיות, שהם ה'כלי' מחויק ברכה וטהרה^{סו}.

אך לא לחינם נקטו חז"ל דווקא הדם ולולב, כי 'הדם' בידוע רומז לעיניים, ורמזו חז"ל עד כמה צריך לשמור על קדושת העיניים בימים אלו^{סו}, כי אם

כמימים ימימה. והורו לנו חז"ל את הדרך הנכונה באומרם ליקח הדם ולולב, וכדברי הרמב"ן (אמונה ובטחון פ"ט) הנודעים על הפסוק (שה"ש ב ז) 'אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ', שבאשר מרגיש בקרבו רגשי התעוררות לאהבתו וליראתו ית' יעשה לה 'כלי' ע"י קיום מצוה או לימוד התורה בבדי לעצור ולשמר בתוככי נפשו רגשי קודש אלו, והו שאמר הכתוב 'אם תעירו ואם תעוררו את האהבה' - שנתעורר בכך מידת האהבה להשי"ת, אזי 'עד שתחפץ', מלשון חפץ וכלי, כלומר שתיכף ומיד תעשו כלי ובית קיבול לאגור

השמן על בגדיו ויטנפם, על דרך זה, על האדם לכלכל מעשיו תמיד, לשמור על נקיון נשמתו ולובן בגדיו שלא יטנפו ממעשה שאינו הגון כתוצאה מחוסר מחשבה... ביותר הדברים אמורים בימים אלו, כשאנו כולנו מהלכים ב'בגדים לבנים', ועל דרך שכתב רבינו יונה ב'שערי תשובה' (שער שני אות טו) 'לובן הבגדים - משל על נקיות הנפש בתשובה', וצריך להיזהר מאוד שלא ישפך 'שמן' על הבגדים... סו. והא גופא מתנה טובה מן השמים אותם ארבעה ימים בהם עסוקים וטרודים במצוות לקראת היו"ט המשמש ובא, שנתנו לנו את הכח והאמצעי לשמור על נקיון וצחות הנשמה על ידי שנהיה עסוקים 'ראשו ורובו' במצוות, ולא נחזור לסדר היום הרגיל...

סז. ו'דברי תורה צריכים חיזוק' דייקא בימים אלו, כשהמון האדם נמצא בשווקים וברחובות עיר, והכל עסוקים בהכנות ליו"ט, בצרכי החג, והסכנה מצויה ביותר... גם מקום אתנו לעורר על החוב הכפול ומכופל לשמור על טהרת העיניים בימי החג הבעל"ט, וכבר אמרו חז"ל (קידושין פא.) 'סקבא דשתא ריגלא' - ריעוע של ימות השנה, כלומר זמן התורפה והחולשה הוא 'ברגל' שאינם נשמרים כ"כ (עיי"ש), עד שכתבו התוס' (שם ד"ה סקבא) שיש אומרים שלכך נהגו להתענות אחר המועד תענית בה"ב, והחכם 'עיניו בראשו' לשמור עליהם, ולהתרחק מידי נסיון ומידי בזיון, ואכן האריכו הרבה פוסקי הדורות בזהירות היתירה שצריך בימי הרגל, עד שאפילו בבית המקדש היו נזקקים לעשות תיקון גדול בזמן 'שמחת בית השואבה' (סוכה נא:), כדי שלא יבואו לידי מכשול...

האדם אינו שומר את עיניו רח"ל הרי הוא כשוטה המאבד את כל הקדושה העילאית שזכה לה בר"ה וביוה"כ^ס. וכן אמרו עוד ליקח 'לולב' וכדברי ה'חינוך' (מצוה שכד) שהוא דומה לשדרה 'שהיא העיקר שבאדם (ובכלל זה גם ענין קדושת החיים שהיא יסוד הקדושה) לרמוז שיישיר כל גופו לעבודתו ב"ה'.

ועוד בה ב'לולב' שהוא רומז על ה'לב', וכמו שנרמז בשמו לו לב, וכדאיתא

סח. נוראות מצינו ב'תפארת שלמה' על הפסוק בפרשת האזינו (לב י) 'יצרנהו כאישון עינו', שהקב"ה נוצר ומשמר את האדם כאישון עינו – כפי מה שהאדם משמר את עיניו. ובה מבוארים דברי חז"ל 'שמור לי ואשמור לך שומר שכר' (ב"מ פ:) שהשי"ת אומר ליהודי, בני יקירי 'שמור לי', שמור את עיניך כפי ציוויי, 'ואני אשמור לך', אני אשמרך מכל צרה וצער, ולבר מזאת הינך עוד שומר שכר, שבבואך לעולם הבא שכרך שמור לך.

סט. ושלא יהיה כאותו אחד שהיה מאריך הרבה ב'קריאת שמע', ושאלו רבו 'אריכות' זו מה טיבה, השיב הלה, שהוא מכוון בדעתו כל כוונות האר"י הק' זי"ע, חזר הרב ושאלו האם זכרת גם מהקב"ה... ואמר הלה, אוי, 'כוונה' זו שכחתי... כך ייאמר לענייננו, שפעמים שמרוב עיסוקו בהידור החג וקניית ארבעת המינים עם כל הדקדוקים לפי כל השיטות יכול לשכוח את הכוונה הפשוטה שמתעסק הוא במצוות ה' ומקיים עתה רצונו ית'... ועל כך אמרו שאכן בימים הללו הננו טרודים במצוות, אך יזהר שלא יהא טרוד במוחו ובליבו, ושהטרדות לא יעבירו אותו מדעתו ומדעת קונו...

ע. עוד מצינו ב'שמירה' על טהרת יום הכיפורים, וכמעשה שהיה אצל הרה"ק ה'חווה' מלובלין זי"ע שהיה משמח את החתן בשמחת נישואיו, ניגש אחד השושבינין אל הרבי ושאלו, וכי את החתן צריך לשמח, והלא מזלו מאיר לו פנים, וטפי יש צורך לשמח את הנדכאים ושבורי לב, השיב לו הרבי, הנה אמרו חז"ל (ירושלמי ביכורים ג א) 'חתן מוחלין לו כל עוונותיו', ובוודאי בעת כזאת דואג החתן מאד שלא יחזור למצבו הראשון ח"ו, לכן צריך להזכיר לו שעל ידי מדת השמחה יזכה להמשיך להיות במצב זה, כי השמחה היא כחומה בצורה שלא יבא לידי עבירה ועון. והכי נמי חובתנו ממחרת יום הכיפורים לחסות בצל כנפי השמחה, וממילא לא יכשל בעבירה

זכר פירש מרן הבעש"ט הק' זי"ע בהא דכתיב (תהלים פא ה) 'כי חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב', שאם האדם מקיים מצות ה' כמו 'חוק', היינו כמעשה קוף בעלמא, בפעולות הידים והרגלים מבלי לצרף את המחשבות שבראש וההרהור שבלב, בזה הוא מעורר חלילה 'משפט לאלוקי יעקב', אלא צריך לגשת אל הקודש מתוך התלהבות ורגשות הלב, ובוה אדרבה, יעורר עליו ועל כל ישראל רחמים נגלים וחסדים מרובים.

ולאידך גיסא צריך לדעת, כי אף לאחר טהרת יוהכ"פ יש לו לעמוד איתן במלחמה התמידית כנגד היצר, כמו שכתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות חת"ס ה"א נב: ד"ה א"נ י"ל) על לשון הגמרא 'גירא בעינך דשימנא' (בנפילת הלולב), וז"ל. יש לדייק מאי טעמא לא אמר סתם גירא לשמן ואמר בעינך. י"ל דביום הכיפורים נצחנו המלחמה, ואפשר שנבוא לחשוב כי ברח השונא (היצר הרע) ואנו רודפים אחריו והוא אינו רודף אחרינו. וזה אינו, אדרבא, מיד אחר יום הכיפורים

נתהפך אחר הרודף, ומשויכנו להיות טובים וגדולים ביום הכיפורים נעשה לעומת זה 'כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו' (סוכה נב:), וצריך להתחזק במלחמה הגדולה הזאת המעותרת, ועל כן כשנמל לולב אמר גירא בעינך דייקא, שלא נחשוב שהוא יורה חץ בעורף השמן הבורח ממנו ע"ד 'ידך בעורף אויביך' (בראשית מט ח), אלא גירא בעינך שהוא עומד בפניו לנגדנו לרדפנו. והיינו 'ראשון לחשבון עונות' - שלא תחשוב שהוא סיום וסילוק עונות ותתעצל במלחמה זו, לא כן הוא, אלא אדרבא ראשון לחשבון עונות, כי כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו וצריך עזר יותר, עכ"ל.

ראשון לחשבון - ד' ימי טהרה שבין יוהכ"פ לסוכות

איתא במדרש (תנחומא אמור ב) על הפסוק (ויקרא כג ז) 'ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וגו' - וכי ראשון הוא והלא יום חמשה עשר הוא... אלא ראשון לחשבון עונות'. והרחיבו חז"ל בדבריהם עוד (ויקרא ל ז) שביום הכפורים

ועון, וזו הייתה קללת אדם הראשון אחר חטא עץ הדעת 'בעצבון תאכלנו' (בראשית ג ז), וכן כתיב התם (פסוק טז) 'בעצב תלדי בנים', וכיוצא בו אחר חטא העגל כתיב (שמות לג ד) 'ויתאבלו', משמע שמדת העצבות היא פועל יוצא מן החטא, וכן תאמר להיפך - ע"י השמחה לא ימעד ולא ישל לעולם.

ומעתה כמה עלינו להיזהר שכל ה'טירדא דמצוה' לא יביא לידי כעס ולידי עצבון ח"ו, ואף אם יארע דבר תקלה וכיו"ב יתחזק באמונה כי הכל מאתו ית', ויעמוד על המשמר להיות שמח וטוב לב מכאן ואילך.

באר הפרשה - בין יוה"כ לסוכות

במצות סוכה ולולב בעסק ובטורה גדול
 וברמים יקרים לשם הידור מצוה יי, ותהיה
 לו התעוררות גדולה בלבו, וישוב אל ה'
 וירחמהו, וישמח ישראל בעושיו. עכ"ל.

והנה דרשו חז"ל (ר"ה ית). 'דרשו ה'
 בהמצאו - אלו עשרה ימים שבין
 ראש השנה ליום הכפורים, ויש לדקדק,
 דבין ר"ה ליוהכ"פ ליכא כי אם שבעה
 ימים ולא עשרה ימים, ומהו שאמר 'עשרה
 ימים', לפיכך מחדש השל"ה (שם אות ע)
 דקאי (גם) על עשרה ימים שבין יוהכ"פ
 ועד הושענא רבא, דמצינו שיום הביפורים
 נקרא ראש השנה, כמו שנאמר (יחזקאל מ
 א) 'בראש השנה - בעשור לחודש', וכמו
 כן מצינו שהושענא רבא נקרא יוהכ"פ,
 כי אז נשלם החתימה, ונגמר יום הביפורים
 במלואו ובטובו, וזהו 'עשרה ימים שבין
 ראש השנה ליום הכפורים', בלומר

הכל מתענים, 'ומיום הכפורים עד החג
 כל ישראל עוסקין במצוות, זה עוסק
 בסוכתו וזה בלולבו, וביו"ט הראשון של
 חג כל ישראל עומדין לפני הקב"ה
 ולולביהן ואתרוגיהן לשמו של הקב"ה,
 ואומר להם, מה דאזל אזל, מן הבא
 נחיל חושבנא' (מה שהיה היה, מכאן ואילך -
 השבון חדש).

וביאר השל"ה הקדוש (מס' סוכה תורה אור
 ב) וז"ל (בשנינו קצת), כי בשם
 שבחמלת ה' עלינו נתן לנו את יוהכ"פ
 כדי לכפר על עוונותינו, כך אלו הארבעה
 ימים הם ענפים מיום כפורים לכפר עונות
 של השנה שעברה, בזכות שבני ישראל
 מורחים ועוסקים במלאכת שמים עם
 התעוררות הלב, יש בימים בעצמם מעין
 מחילה וסליחה, ענפים מיום הכפורים
 וכו', על כן החכם עיניו בראשו לעסוק

עא. בדרך צחות אמר הרה"ק ה'תפארת שלמה זי"ע, כי כשבני ישראל משלמים
 דמים מרובים על קניית ארבעה מינים הרי הם גורמים לעצמם שנה טובה
 ומתוקה, וביאור הדבר, כי השטן בא בימי הדין ומעמיס על מאזני המשפט את חבילי
 עוונותיהם של בני ישראל, לעומתו טוען הסנגור - וכי מה רצית מהם אחרי שהשטן
 מפתה אותם בכל מיני פיתויים והם בתמימותם נתפתו לדבריו... ומתחיל וויכוח
 ביניהם האם אכן, תמימים הם בני ישראל או לא... ונופלת ההחלטה לבודקם לאחר
 יוהכ"פ, והנה בימים אלו יוצאים בני ישראל ומשלמים הון רב על ארבעת המינים...
 מיד שש הסנגור וממהר בשמחה לטעון לפני ביי"ד של מעלה - ראו עד כמה
 תמימותם מגעת, שבקל אפשר לרמותם, כי איזה בר דעת משלם יותר מכמה פרוטות
 על פרי עץ, וכל שכן על הלולב ובדי ההדסים וערבות, מכאן תראה כמה תמימים
 וקלים הם להתפתות - ובזה מבטל מעליהם כל 'טענה', מדוע חטאו ולא עמדו
 בנסיון, כי היצר הצליח היטב לרמותם, ובדין הוא שיתנו להם שנה טובה ומתוקה
 בספרן של צדיקים גמורים.

יוה"כ לסוכות ויום ראשון של חג הסוכות אין לו רשות להשטין (כדוגמת יוה"כ פ' גופיה), ומאז הוא ראשון לחשבון עונות²².

נפלאים דברי הגה"צ אב"ד קוויג'לוב הי"ד (אריך צבי, סוכות), המבאר,

דהנה איתא בגמרא (שבת קיט:) 'אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל פיהם של תינוקות של בית רבן, מפני שאינו דומה הבל שיש בו חטא להבל שאין בו חטא', אמור מעתה, בימים הללו נחשב כל איש מבני ישראל כ'תינוקות של בית רבן', אחר שנמחרנו מכל עוון וחטא בכפרת 'עיצומו של יום' הכיפורים, ולא עוד, אלא שבימים אלו אף גדלה מעלת ישראל יותר מתשב"ר, שהרי הם אינם מצווים ועושים ואילו ישראל עם קודש מצווים

ממחרת יוה"כ פ' ועד הושענא רבא [ולא עד בכלל], שהם עשרה ימים שלמים, ללמדנו שגם הם ענפי התשובה - וגם בהם ייאמר לנו עם קרובו 'דרשו ה' בהמצאו', ואל יאבד אדם שעת הכושר הלזו.

איתא בגמרא (יומא כ.). 'השטין' - בגמטריא שס"ד, לרמזו ששס"ד ימים מתוך שס"ה ימי השנה יש לו רשות להשטין, יצא יוה"כ שאין לו רשות להשטין אז. ולכאורה צריך ביאור, כי אין שמו השטין אלא שטין בלבד (בלא אות ה' בתחילתו), א"כ אינו אלא בגמטריא שנ"ט. ומחדש ה'יערות דבש' (ח"ב דרוש י) שאכן אין לו רשות לאסמוני כי אם שנ"ט ימים בשנה כמספר 'שטין', ואילו בארבעה ימים שבין

עב. הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע (מהרי"ד סוכות) פירש את הפסוק (תהלים ס ח) 'אלוקים דיבר בקדשו אעלוזא ה"', (הקב"ה שמח בחמשה ימים) שחמשה ימים בשנה משתעשע הקב"ה בחביבותו ושמח עם כלל ישראל. אלו יום הכיפורים וארבעה ימים אחריו עד חג הסוכות, והם בבחינת 'אחלקה' פירוש 'אחלק ה'" ששונים ומובדלים ימים אלו משאר ימות השנה העולים בגימטריא 'שכם', שהרי יש שס"ה ימים בשנה וכאשר תוריד מהם חמשה יעלה המספר ש"ס כמנין 'שכם', ומכאן נלמד חשיבות הימים הללו.

והוסיף לפרש עוד בדרך רמז בסיפא דההוא קרא 'ועמק סוכות אמדד', דהנה שיעור הכשר סוכה הוא עד עשרים אמה לשלש דפנות, נמצא ששים אמות גובה לכל הדפנות יחד, והלא יש ששה טפחים באמה, הרי ש"ס טפחים לדפנות הסוכה, והיינו 'ועמק סוכות' שממידת הסוכה 'אמדד' ויתקן שאר ימות השנה, כי על ידי מצות סוכה יוכל לקדש שאר הימים שיהיו גם הם בבחינת 'אעלוזה'. הוסיף בנו הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע, לרמז בפסוק (תהלים לט ו) 'הנה טפחות נתתה ימי', שמדות הטפחים של הסוכה יתנו עוז ותעצמות בכל 'ימי' אלו שאר ימות השנה, כי ימי החג מתקנים את שאר ימות השנה להיות כחמשה ימים שבין יוה"כ פ' לסוכות.

ועושים ו'גדול מצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה' (קידושין לא.)^{עב}.
 בשם 'אור צדיקים' להר"מ פאפר"ש זצ"ל, יש להרבות בצדקה ערב סוכות ע"י, ומוה"ר חיים ויטאל זצ"ל היה מחלק הקופה לעניים ערב סוכות, וכתב ב'סוד ושורש העבודה' (פ"ב) 'הנה זה היום של ערב סוכות, הרי הוא כבי יתן איש אשר ידבנו לעשות צדקה כי רבה היא מאד ביום

אם אתה משמח את שלי - ענין צדקה וחסד כהכנה ליו"ט ובימי המועד הזמן גרמא להרבות בצדקה וחסד, וכך הובא ב'שערי תשובה' (או"ח תרכה)

עג. ידועים הדברים, שבימים אלו שבין יוה"כ פ לסוכות לא היה יכול הרה"ק ה'חנתם סופר' זי"ע לצמצם את מוחו ולהתעמק בתורת ה', מחמת רוב געגועיו להקב"ה אחר שזכה להיטהר ולהזדכך, ועל כן היה מחבר אז שירי ערגה וזמירות ותשבחות למלך א-ל חי וקיים, וקיבצם יחד וחיברם בספר 'שירת משה'. ופשוט דהני מילי לצדיקי עליון דוגמתו, אבל אנשים פשוטים כערכנו צריכים להשתדל שלא לצמצם את הראש בדברים אחרים... רק בתורה ולתפילה.

ומן העניין להביא מה שכתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (האזינו תרמ"ח ד"ה בפסוק) וז"ל, וכמו כן בימים אלו אחר ר"ה ויוה"כ פ נתקנו נפשות בני ישראל להיות טהורים, ולכן בחג הסוכות נידונין על המים (ר"ה טז.) היינו לקבל השפע הבאה משמים ואין מים אלא תורה. וביוה"כ פ נטהרו הנפשות ולכן בסוכות רוח נכון יחדש בקרבנו. וצריכין בימים אלו בין יוה"כ פ לסוכות להשתוקק לקבל הארת התורה בסוכות.

עד. גם יש להיזהר ביותר לגמול 'צדקה וחסד' עם בני ביתו... ושלא יהיה כאותם הגומלים חסדים לכל העולם חוץ מבביתם פנימה. מספרים על אחד הצדיקים, שראה תלמיד שהיה מחפש ותר שעות ארוכות אחר אתרוג מהודר בערב חג הסוכות שחל בשבת, ולאידך גיסא לא הקפיד לקיים חובת היום שאמרו (פסחים קט.) 'חייב אדם לשמח בנו ובני ביתו ברגל'... (עיי' בשו"ע או"ח תקכ"ב, כיצד משמחן, הקטנים נותן להם קליות ואגוזים, והנשים קונה להם בגדים ותכשיטין כפי ממונו), לפיכך ניגש אליו והעיר לו 'אתה עסוק במצווה דרבנן (דלול ביו"ט ראשון של חג אינו דוחה שבת, ובשאר הימים נטילתו מדרבנן זכר למקדש), מדוע לא תעסוק לכה"פ כיו"ב בקיום המצווה מן התורה...'

ודברי תורה צריכים חיזוק בימי ערב החג כשהטרדות מצויות שלא לבוא לידי כעס ומחלוקת ח"ו. וכבר היה מעשה אצל הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע בזקנותו לאחר שנשא את זיווגו השני, שבנה את סוכתו בעמל רב ככל דקדוקיה והלכותיה, אולם כאשר ראתה הרבנית את הסוכה אמרה לו לפי תומה, שלדעתה עדיף טפי לבנות הסוכה בקצה השני של החצר, ויהי כשמוע את דבריה הלך תיכף ופירק את הסוכה ובנאה במקום אשר קבעה היא, אך כאשר ראתה את הסוכה במשכנה החדש, חזרה בה

בוה"ע, וגם הוא זמן אסיפה לאסוף הביתה על כל ימי החג להזמין ולארח עניים

והודתה שהצדק עמו, וראוי יותר לבנותה במקום שהיתה בתחילה, ותיכף הלך ה'חפץ חיים' בניחותא ופירק את הסוכה ובנאה בפעם השלישית כאילו לא אירע דבר ובלי אומר ודברים.

ידוע העובדא דהוה אצל הרה"ק מזלאטשוב זי"ע (בנוסח שהובא בתורת המגיד מזלאטשוב) בימים אשר דחקות ועניות היו מנת חלקו ולא היה לו לחם לפי הטף, והנה ברשותו היו תפילין יקרות שירש מאביו הרה"ק רבי יצחק מדרוהוביטש זי"ע, והרבנית הפצירה בו רבות שימכרם כדי להאכיל את עולליה הרעבים אבל הוא לא הסכים לכך בשום אופן. שנה אחת בהתקרב חג הסוכות לא היו אתרוגים מהודרים בכל גלילות זלאטשוב, ושמע הרה"ק מזלאטשוב שיש סוחר אחד שהצליח להשיג אתרוג אחד מהודר והוא מוכן למוכרו בעבור חמישים רייניש שהיה סכום רב ועצום, למותר לציין גודל השתוקקותו של הרה"ק מזלאטשוב לקנות את האתרוג כדי לקיים בו מצוות ה' אך לא היה בידו לפורטה אפילו שוה פרוטה, לכן מכר אותם התפילין היקרים לאחד מעשירי העיר תמורת חמישים רייניש, ובמעות אלו קנה את האתרוג כדת וכדין, וכשהאתרוג בידו חזר לביתו שמח טוב לב על שזיכה אותו הקב"ה עם אתרוג לחג הקדוש הקרב ובא.

בכניסתו לביתו הבחינה הרבנית באתרוג, וביודעה שיש מחסור גדול באתרוגים תמחה בפניו מהיכן השיג סכום כסף גדול כל כך כדי לקנות האתרוג, אולם הרה"ק מזלאטשוב לא הסכים לגלות לה, ורק לאחר שהרבחה להפציר בו מאד הוכרח לגלות לה שמכר את התפילין היקרות בעד האתרוג המהודר, ויהי כשומעה כי כן נתמלאה רוגז, ובשעת כעסה צעקה עליו איך עשה כדבר הזה, דהא זמן זמנים טובא הרי היא מפצירה בו למוכרן ומעולם לא הסכים לכך אף כאשר היה הדבר נוגע לחיי נפש לקנות לחם צר ומים לחץ עבור הילדים הרעבים, ואילו כדי לקנות האתרוג מכר את התפילין בקלות, ולא נתקררה דעתה עד שמרוב כעסה נשכה את הפיטם ונפסל האתרוג, ויהי כראות הרה"ק מזלאטשוב כן לא העיר לה ולא כלום ואף לא הראה לה שום סימן של כעס וקפידה, רק נשא עיניו כלפי שמיא ואמר 'רבש"ע, תפילין אין לי, אתרוג אין לי, וכי גם אכעס', ובזאת פנה לעסקיו ולא הגיב מאומה. בלילה נתגלה אליו אביו בחלום, וגילה לו, שגדול מעשה האחרון יותר מן הראשון, וההתאפקות מן הכעס היתה חשובה בשמים יותר ממה שפיזר מעותיו לקניית האתרוג, ועי"ז ביטל כמה גזירות רעות.

עה. וכמו שמפורסם על הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע שפיזר ונתן לאביונים סכומים עצומים בערב סוכות, ואף שבכל השנה היה מרבה לתת מתנות גדולות לצדקה,

באר הפרשה - בין יוה"כ לסוכות

ביותר היה מפזר כסף רב בימים אלו לאין שיעור, וכבר אמר בקדושתו, שאין לך 'נוי סוכה' יותר מן הצדקה שמחלקים בערב סוכות.

ונתנו צדיקים רמז בדבר, כי הנה שיעור סוכה כשרה הוא שתי דפנות העשויות כהלכתן ושלישית אפילו טפח, וכלומר, ששתי דפנות יהיו במשך שבעה טפחים בגובה עשרה, והשלישית תהא טפח בגובה עשרה, צא וחשוב מניין הטפחים שיש בדפנות הסוכה, והרי לך ק"נ טפחים (כל דופן הוא שבעים, והשלישית היא עשר), ועוד שיעור הסכך הוא שבעה על שבעה דהיינו מ"ט, סך הכל עולה למנין קצ"ט טפחים שהם כמניין 'צדקה'.

בימים שבין יוה"כ"פ לסוכות ישב הגה"צ גאב"ד טעפליק זצ"ל במעונו אשר בירושלים עיה"ק, והשיב לשואליו דבר בכשרות ארבעת המינים, באחד הימים נודע לו על כמה משפחות עניות שאין להן מעות עבור צרכי החג, ומאז ביקש מכל מי שבא למעונו שיתן מנדבת לבו עבור העניים, בין הבאים היה איש אחד שהתנצל לפניו, שגם מצבו דחוק מאד, ועדיין לא השיג כסף כדי לקנות ארבעה מינים, ואיך יוכל לתת לאחרים כאשר אין לו כדי סיפוקו, והלא חי"ך קודמין, נענה הגה"צ מטעפליק ואמר אם מחסורך הוא רק 'ארבעת המינים' עדיין עליך לפזר מממונך לעניים, כי ארבעת המינים תוכל ליטול משל אחרים במתנה על מנת להחזיר, אבל, לאותה משפחה ענייה שלא יהיו דגים ובשר לחג, ובדחקם יוזילו דמעה אחת מחמת מצבם הדל, אזי עלולה דמעה זו לעורר קטרוגים נוראים בשמי מרומים ח"ו, ויצטרכו להרבה רחמים וחסדים כדי להמתיק את הקטרוג...

ואכן, נאים הדברים למי שאמרם, כי בדידיה הוה עובדא, שביקש פעם ביום ראשון של סוכות מאחד המתפללים עמו שיתן לו את הארבעה מינים במתנה על מנת להחזיר כדי שיוכל לצאת בהם ידי חובתו. לאחר בירור הדבר נתברר, שבערב סוכות היה לו אתרוג מהודר ביותר, אך אז הגיע לאזנו קול יללה הבוקע ועולה מביתה של שכנתו הקרובה אליו, משדפק על דלת ביתם לשמוע מה קרה, נודע לו, שהילד הקטן הפיל בטעות את האתרוג של אביו חורגו, והאם ובנה חוששים מאד מתגובת האב שבודאי יתרגז עליו ויענישו עונש חמור, ויהי כשמוע הגה"צ מטעפליק את צרתה חזר לביתו ונטל את האתרוג שלו והושיטו להם, כשהוא מורה להם להודיע לאביהם, שהרב ביקר בביתם וראה את האתרוג שלו, וקבע שאינו ראוי לברכה, על כן מסר לו אתרוג אחר כדי שיוכל לצאת ידי חובתו למהדרין. ועל כגון זה נאמר 'אתרוג כנגד הלב', כי ביותר חפץ הקב"ה בלב טהור, ומידות טובות כאלו עולות עשרת מונים מנטילת לולב ואתרוג נקי ומהודר ללא כתמים.

הרה"ק רבי מרדכי מנעשכ"ז זי"ע היה חוסך במשך כל השנה פרוטה לפרוטה כדי שיוכל לקנות אתרוג מהודר, פעם אחת בדרכו לקנות את ה'אתרוג', פגש ביהודי

באר הפרשה - בין יוה"כ לסוכות

נה

מהוננים בני תורה על שולחנו, והם חלק לנאולה שלימה, לרפואה שלימה
הז' אושפיון קדישין'.
יה"ר מלפני אבינו שבשמים שנזכה לשוב אריכי ומזוני רווחי, ונחתם כולנו לחיים
בתשובה שלימה, ובזכות זה נזכה טובים ולשלום.

פשוט הבוכה מאין הפוגות, וכה היו דבריו, הנה, לפרנסתי הנני משמש כ'בעל עגלה'
המעביר חפצים וחבילות ממקום למקום, ועתה מת עלי ה'סוס' בפתע פתאום ונשבר
מטה לחמי, בירר הרה"ק לכמה מעות הוא צריך בכדי לקנות סוס חדש, נקב הכפרי
בסכום גדול העולה כמעט כאותו הסכום שהכין עבור האתרוג, ללא אומר ודברים
הוציא את כל צרור כספו מכיסו והושיטו לידי האיש, ובפרוטות שנשארו לו קנה
אתרוג כשר בדיעבד, ובשמחה רבה הלך לביתו כשהוא מספר בהתרגשות לבני
משפחתו כולם יברכו ביום טוב על אתרוג מהודר, ואילו אנחנו נברך על סוס מהודר....
כאותו מעשה היה גם אצל השרף רבי אורי מסטרליסק זי"ע, ובחג הסוכות שחרית
התפלל ה'שרף' אצל הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זי"ע, והרגיש הרבי ר' אלימלך
שריח גן עדן נודף מהאתרוג שלו, וניגש אליו ושאלו איך זכה לכך, בלית ברירה
סיפר את כל אותו המאורע, והסכים עמו הרבי ר' אלימלך, שמחמת מצוה גדולה
זו זכה שגם אתרוג שאינו כשר כי אם בדיעבד יריח בריח של גן עדן.